

NEGEN UPANIŞADS
(BHĀṢYA)

BAND II

NEGEN UPANIṢADS (BHĀṢYA)

Met uitleg door
Śrī Śaṅkarācārya

BAND II

TAITTIRĪYA UPANIṢAD
MĀṆDŪKYA UPANIṢAD
(MET GAUḌAPADA'S KĀRIKĀ)
ŚVETĀŚVATARA UPANIṢAD

Deze vertaling is ontleend aan "The Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad, with the commentary of Śaṅkarācārya". Translated by Swāmī Mādhavānanda, Advaita Ashramam, Publication department, Kolkata.

Wij zijn Advaita Ashrama, India, erkentelijk voor de toelating van deze Nederlandse vertaling uit "The Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad, with the commentary of Śaṅkarācārya" door Swāmī Mādhavānanda, uitgegeven in het Engels door Advaita Ashrama, P.O. Mayavati, Uttarakhand, India, van zijn publicatieafdeling in Kolkatta, India.

We thankfully acknowledge Advaita Ashrama, India for permitting this Dutch translation from "The Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad, with the commentary of Śaṅkarācārya" by Swāmī Mādhavānanda, published in English by Advaita Ashrama, P.O. Mayavati, Uttarakhand, India from its Publication Department at Kolkata, India.

Uitgegeven in samenwerking met:
Stichting Ars Floreat
www.arsfloreat.nl
info@arsfloreat.nl

Uitgave augustus 2026
Uitgeverij Ka.Dag
www.uitgeverijkadag.nl
kadag-pub@kpnmail.nl
Druk: Brave New Books
ISBN: 9789465469348

Over dit boek

Uit meer dan honderd Upaniṣads heeft Śaṅkara er een aantal, die hij kennelijk als de voornaamste beschouwde, van uitleg voorzien. De uitgave "Negen Upaniṣads" bestaat uit twee banden. In Band I zijn de vertalingen opgenomen van de Īśa, Kena, Katha, Aitareya, Muṇḍaka en Praśna Upaniṣads. Deze Band II bevat de Taittirīya, Māṇḍūkya, inclusief de daarin geïntegreerde Kārikā van Gauḍapāda en de The Śvetāśvatara Upaniṣads.¹

In tegenstelling tot de vertalingen in Band I door de Sanskrietstudiegroepen van de School voor Filosofie te Amsterdam zijn de vertalingen in deze Band II totstandgebracht door de samensteller van dit boek waarbij, op grond van eerdere zeer gunstige ervaringen met eerdere vertalingen,² dankbaar gebruik is gemaakt van een AI-systeem. Dit systeem bleek niet alleen vertrouwd met de Engelse vertaling van de werken, maar mogelijk zelfs met de oorspronkelijke Sanskriettekst. Ter bevordering van de leesbaarheid zijn, waar gewenst, zeer lange alinea's inhoudelijk onderverdeeld.

Om de getrouwheid van de vertaling te waarborgen zijn alle door AI vertaalde verzen en commentaren vergeleken met de brontekst in de Engelse vertaling. Hieruit bleek dat de vertalingen inhoudelijk volledig met de oorspronkelijke tekst overeenkwamen. Slechts in een beperkt aantal gevallen zijn aanpassingen gedaan, voornamelijk wat betreft de woordkeuze.

Wat de Śvetāśvatara Upaniṣad betreft, zijn sommige hedendaagse geleerden van mening dat Śaṅkarācārya niet de auteur is van het commentaar dat aan hem wordt toegeschreven. Volgens de uitgever van de Engelse vertaling, Advaita Ashrama, is er echter een lange en sterke traditie overgeleverd die stelt dat het werkelijk van zijn hand is. Meer hierover, en over de bijzonderheden van deze Upaniṣad, is te vinden in de inleidende woorden van de Engelse vertaler Swāmī Gambhīrānanda in het deel Śvetāśvatara Upaniṣad van dit boek. Mijn enthousiasme voor de inhoud van deze Upaniṣad, samen met het commentaar van Śaṅkara, was voor mij voldoende reden om de vertaling hiervan ter hande te nemen en aan dit boek toe te voegen. De opmaak van de tekst, paragrafering en het gebruik van leestekens kunnen hier en daar vragen oproepen, maar op dit gebied heb ik me zoveel mogelijk aan de Engelse brontekst gehouden.

Ferit Arav
Mei 2026

¹ De overige door Śaṅkara becommentarieerde Upaniṣads zijn de Chāndogya Upaniṣad en de Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad.

² Waaronder vertalingen van de Chāndogya en de Bṛhadāraṇyaka Upaniṣads.

Lijst van afkortingen

A.G.	Ānanda Giri
Ai.	Aitareya Upaniṣad
Ai.A	Aitareya Araṇyaka
Āp.	Āpastamba Dharma-sūtras
Br.	Brhadāraṇyaka Upaniṣad
Ch.	Chāndogya Upaniṣad
Cit.	Cityupaniṣad
G.	Bhagavad Gītā
Gar.	Garuḍa Purāṇa
Gau.	Gautama Smṛti
Īś.	Īśa Upaniṣad
Īti.	Ītihās Upaniṣad
jā.	Jābāla Upaniṣad
Ka.	Kaṭha Upaniṣad
Kau.	Kauṣītaki Upaniṣad
Ke.	Kena Upaniṣad
L.P.	Liṅga Puraāṇa
M.	Manu Saṁhitā
Mai.	Maitrayaṇi Upaniṣad
Mā.	Māṇḍūkya Upaniṣad
Mbh.	Mahābhārata
Mu.	Muṇḍaka Upaniṣad
Mud.	Mudgalopaniṣad
Muk.	Muktika Upaniṣad
Np.	Nārada-parivrājaka Upaniṣad
Pr.	Praśna Upaniṣad
R.	Ṛg-veda
Ś.	Śaṅkarānanda
Śv.	Śvetāśvatara Upaniṣad
Tai.	Taittirīya Upaniṣad
Tai. Ā.	Taittirīya Āraṇyaka
Tai. B.	Taittirīya Brāhmaṇa
Tai. S.	Taittirīya Saṁhita
V.P.	Viṣṇu Purāṇa
Y.	Yajur-veda

Richtlijnen voor de uitspraak van letters in Sanskrit woorden

Klinkers:

a als a in kat (kort)
 ā als a in klaar, daken (verlengd)
 u als oe in boek (kort)
 ū als oe in boer (langer)
 i als i in dit (kort)
 ī als i in indien (verlengd)
 e altijd lang als ee in feest
 o altijd lang als oo in mooi
 ai als aī in *Ai*da
 au als au in kauwen
 ḥ als h in kashbah

Medeklinkers:

Gutturale klanken:

k als k in kat
 g als g in go in het Engels
 Neusklanken: ṁ, ṁ, ṇ of ṇ

Sisklanken:

s als s in besef
 ṣ (cerebraal) als s in sugar (Engels)
 ś (palataal) als ch in ich (Duits)
 ñ (cerebraal) señor in het Spaans
 c als tja in het Nederlands
 j als j in Jack (Engels) of dja (Nederlands)
 y als j in jij
 v als ua in aqua of what in het Engels
 h achter een medeklinker betekent aspireren als in tophhit
 jñ als g in budget

Overige medeklinkers als r, ṛ, ḍ en ṇ worden cerebraal uitgesproken. L, t, d, en n zijn net als in het Nederlands dentale klanken. V, p, b en m zijn de labiale (lip)klanken als in het Nederlands.

De w, f en z klanken in het Nederlands komen in het Sanskrit niet voor.

Inhoudsopgave

Over dit boek	v
Lijst van afkortingen	iv
Richtlijnen voor de uitspraak van letters in Sanskrit woorden	vii
TAITTIRĪYA UPANIṢAD	11
DEEL I Over de Uitspraakleer enz.	13
DEEL II Over de Gelukzaligheid die Brahman is	51
DEEL III Over Bhṛgu's Verlichting	107
MĀṆḌŪKYA UPANIṢAD en Gauḍapāda's KĀRIKĀ	123
MĀṆḌŪKYA UPANIṢAD HOOFDSTUK I ĀGAMA-PRAKARAṆA (Over de Vedische tekst)	125
KĀRIKĀ Hoofdstuk II VAITATHYĀKHYAṀ PRAKARAṆA (Over onwerkelijkheid)	159
KĀRIKĀ Hoofdstuk III ADVAITA-PRAKARAṆA (Over non-dualiteit)	181
KĀRIKĀ Hoofdstuk IV ALĀTAŚĀNTI-PRAKARAṆA (Over het stoppen van het vuurmerk)	217
ŚVETĀŚVATARA UPANIṢAD	263
Inleiding door Swami Gambhīrānanda	264
Lijst van afkortingen	266
Inleiding door Śaṅkaācārya	269
Hoofdstuk I	296
Hoofdstuk II	330
Hoofdstuk III	345
Hoofdstuk IV	356
Hoofdstuk V	371
Hoofdstuk VI	379

TAITTIRĪYA UPANIṢAD

om śaṁ no mitraḥ śaṁ varuṇaḥ | śaṁ no bhavatvaryamā |
śaṁ na indro bṛhaspatiḥ | śaṁ no viṣṇururukramaḥ |
namo brahmaṇe | namaste vāyo | tvāmeva pratyakṣaṁ brahmāsi |
tvāmeva pratyakṣaṁ brahma vadiṣyāmi | ṛtaṁ vadiṣyāmi |
satyaṁ vadiṣyāmi | tanmāmavatu | tadvaktāramavatu |
avatu mām | avatu vaktāram |
om śāntiḥ śāntiḥ śāntiḥ || 1||

(Zie I.i voor de vertaling en uitleg)

om saha nāvavatu | saha nau bhunaktu | saha vīryaṁ karavāvahai |
tejasvi nāvadhītam astu mā vidviṣāvahai |
om śāntiḥ śāntiḥ śāntiḥ

(Zie II.i voor de vertaling en uitleg)

DEEL 1

Over de uitspraakleer enz.

HOOFDSTUK I

Hulde aan dat (Brahman) dat van de aard van bewustzijn is, waaruit het hele universum is voortgekomen, waarin het weer oplost, en waardoor het in stand wordt gehouden.

Ik buig mij steeds weer neer voor die eerbiedwaardige Leraren door wie in het verleden deze Upaniṣad werd uitgelegd, met inachtneming van de woorden, de zinnen en de middelen tot geldige kennis.

Met de genade van mijn Leraar, en ten bate van hen die een duidelijke uiteenzetting verkiezen, stel ik deze uitleg samen van deze Upaniṣad, die de essentie is van dat deel van de Veda's dat de Taittirīya wordt genoemd.

Inleiding: In de voorgaande tekst¹ zijn de voorgeschreven plichten bestudeerd die bedoeld zijn om de opgestapelde zonden te verminderen, en ook de ritën die desgewenst uitgevoerd kunnen worden door mensen die naar resultaten verlangen. Nu wordt aangevangen met de kennis van Brahman, met het doel weg te kunnen blijven van de oorzaken die ertoe leiden dat *karma*² tot uitwerking komt. Omdat het aanzet tot handelen moet verlangen de bron van *karma* zijn; want in het geval van hen van wie de verlangens zijn vervuld doet zich immers geen impuls tot handelen voor, omdat zij als gevolg van de afwezigheid van verlangens gevestigd zijn in hun eigen Zelf. En uit het verlangen naar het Zelf³ vloeit de vervulling van alle verlangens voort; aangezien het Zelf immers werkelijk hetzelfde is als Brahman, zal – zoals verderop wordt uitgelegd (II.i.1) - de kenner van Brahman het Hoogste zal bereiken. Daarom staat het verblijven in het eigen Zelf, nadat de onwetendheid is verdreven, gelijk aan het bereiken van het Hoogste. Dit feit wordt ondersteund door Vedische teksten als: “Men wordt zonder vrees gevestigd in (Brahman)” (II.vii), “Hij bereikt dit Zelf, gemaakt van Gelukzaligheid” (II. viii. 5).

Bezwaar: Zou er niet gezegd kunnen worden dat bevrijding eruit bestaat dat je zonder enige actieve inspanning te verrichten in het Zelf gevestigd blijft? Een staat die voortvloeit uit het niet-beginnen met optionele en verboden activiteiten, uit het doen uitputten van reeds aangevangen *karmas* door de effecten ervan te ondergaan en uit de afwezigheid van zonde dankzij de uitwerking van

¹ De Taittirīya Āraṇyaka, waarvan deze Upaniṣad een deel uitmaakt.

² Ritën, plichten, enz., voorgeschreven door de geschriften.

³ In wezen heeft verlangen betrekking op het niet-Zelf, en dit houdt op bij de realisatie van het Zelf. Daarom dient 'het verlangen naar het Zelf' te worden opgevat als een onbelemmerde toewijding aan het Zelf, vanuit de gedachte dat Het alleen de Werkelijkheid is en niets anders bestaat.

verplichte *karmas*? Of zou het ook kunnen zijn dat bevrijding voortvloeit uit de activiteiten als zodanig, aangezien *karmas* de bron zijn van dat onovertroffen geluk dat de hemel wordt genoemd?

Antwoord: Dit kan niet zo zijn, omdat *karma* veelsoortig is; en daarom bestaat de mogelijkheid dat de handelingen - verricht in vele vorige levens en die (in dit leven) vruchten dragen of nog in rust blijven - tegengestelde gevolgen kunnen hebben. Daarom is het aannemelijk, aangezien die handelingen die (in dit leven) nog geen vrucht dragen onmogelijk kunnen worden uitgeput door de uitwerking ervan in (dit) ene enkele leven, dat er een nieuw lichaam wordt geschapen als gevolg van de resterende vruchten van de handelingen. Het bestaan van resterende vruchten van handeling wordt ook bewezen door honderden Vedische en Smṛti-teksten, zoals: “Zij die hier deugdzaam handelen (worden in een goede schoot geboren)” (Ch. V. x.7); “Vanwege de resterende (gevolgen, krijgt de ziel haar toekomstige geboorte)” (Āp. II. 2. 2. 3; Go. Sm. 11).

Bezwaar: De [in de geschriften] voorgeschreven plichten zijn zo ingericht dat zij alle goede en slechte vruchten van handelingen die nog niet werkzaam zijn, tenietdoen.

Antwoord: Nee; want er wordt gesteld dat het niet-uitvoeren (van voorgeschreven plichten) *pratyavāya* met zich meebrengt. En het woord *pratyavāya* betekent kwade gevolgen. Aangezien wordt aanvaard dat de voorgeschreven plichten bedoeld zijn om het kwade gevolg in de vorm van toekomstig leed af te weren, kunnen ze niet bedoeld zijn om de handelingen die nog niet zijn begonnen vrucht te dragen, teniet te doen. Als we er echter wel van zouden uitgaan dat de voorgeschreven plichten in staat zijn om de handelingen die nog niet werkzaam zijn te doen verdwijnen, dan geldt dat zij uitsluitend de onzuivere handelingen teniet kunnen doen en niet de zuivere; er bestaat immers geen tegenspraak (tussen de zuivere handelingen en de voorgeschreven plichten) in zoverre dat de handelingen met wenselijke gevolgen van nature zuiver zijn, en derhalve kunnen zij logischerwijs niet tegengesteld zijn aan de voorgeschreven plichten, de rede gebiedt dat slechts het zuivere en het onzuivere aan elkaar tegengesteld zijn.

Bovendien geldt dat, aangezien verlangens de drijfveren van handelen zijn en zij niet kunnen ophouden tenzij er verlichting is, er geen mogelijkheid bestaat om (door de voorgeschreven plichten) al het handelen te doen stoppen. En er wordt gezegd dat, aangezien het verlangen zich richt op objecten buiten het Zelf, het iets is van iemand die het Zelf niet heeft gerealiseerd; dat er geen verlangen kan bestaan in het eigen Zelf, omdat Het altijd gerealiseerd is¹; en dat Zelf is het allerhoogste Brahman. Daarnaast is het niet-verrichten van de voor-

¹ Voor hen die alles als het Zelf zien, kan er wezenlijk geen object (van verlangen) zijn en derhalve is er geen mogelijkheid tot verlangen. – Ā.G.

geschreven plichten een negatie, waaruit redelijkerwijs geen kwaad gevolg kan voortvloeien¹; daarom is het niet-naleven van de voorgeschreven plichten een aanwijzing voor het tot wasdom komen van de kwade gevolgen die voortvloeien uit de in het verleden opgestapelde zonden. Dientengevolge is het gebruik in de tekst van het achtervoegsel *śatr* (-ing) niet onredelijk: “Door de voorgeschreven plicht niet te verrichten (en door het uitvoeren van de verboden rites en door gehecht te raken aan de zintuigelijke objecten zoekt een mens zijn eigen ondergang)² (M. XI. 44). Anders zou het zo zijn dat er een positieve entiteit uit een niet-entiteit voortkomt, een dergelijk feit zou alle middelen om tot geldige kennis te komen tenietdoen. Daarom is het niet bewezen dat iemand die (als gevolg van *karma*) zonder enige actieve (spirituele) inspanning in zijn Zelf gevestigd blijft.

Voor wat betreft de stelling dat “bevrijding voortvloeit uit de activiteiten als zodanig, aangezien *karmas* de bron zijn van dat onovertroffen geluk dat de hemel wordt genoemd”, ook die is onjuist. Want bevrijding is een permanente entiteit, en niets dat eeuwigdurend is, kan ooit een begin hebben. Al wat in deze wereld wordt voortgebracht, is vergankelijk. Daarom is bevrijding geen scheping van *karma*.

Bezwaar: *Karma*, in combinatie met meditatie (en aanbidding) heeft het vermogen om iets blijvends voort te brengen.

Antwoord: Nee, want dat houdt een tegenspraak in. Het is tegenstrijdig om te zeggen dat iets wat eeuwig is, toch geschapen wordt.

Bezwaar: Aangezien een specifiek object dat vernietigd wordt niet opnieuw kan worden gemaakt, geldt derhalve dat bevrijding, hoewel permanent, tot bestaan kan worden gebracht, net zoals dat geldt voor het niet-bestaan in de vorm van vernietiging (dat door handelen wordt veroorzaakt)³.

¹ Een toekomstig leed wordt een *pratyavāya* genoemd. Omdat dit een positieve entiteit is, kan het geen niet-entiteit als oorzaak hebben. Want volgens de Vedische tekst ‘Zonde komt voort uit zonde’ (Bṛ IV. iv. 5) wordt leed veroorzaakt door het verrichten van verboden handelingen.” Ā.G

² Het gebruik van de *śatr* (-ing) samen met een negatie (in ‘niet verrichten’) kan niet zo worden uitgelegd dat het niet-verrichten de oorzaak is van de ondergang; want de zin laat een redelijker interpretatie toe. Goede mensen wijzen namelijk als volgt op kwade gevolgen: “Was er een juiste uitvoering geweest van de verplichte en occasionele plichten, dan zou er een vermindering zijn geweest van de opgestapelde zonden. Maar deze man heeft de voorgeschreven plichten niet verricht; vandaar dat er *pratyavāya* moet zijn (d.w.z. het niet-eliminieren van toekomstig leed).’ Het niet-verrichten is dus slechts een aanwijzing en geen oorzaak.

³ Volgens de Nyāya-filosofie zijn er vier soorten niet-bestaan: (i) absoluut niet-bestaan (*atyantābhāva*), (ii) wederzijds niet-bestaan (*anyonyābhāva*), (iii) niet-bestaan in de vorm van vernietiging (*pradhvaṃsābhāva*), en (iv) voorgaand niet-bestaan (*prāgabhāva*). Wat

Antwoord: Nee, want vrijheid is een positieve entiteit¹. (Bovendien,) aangezien vormen van niet-bestaan (als zodanig) niet te onderscheiden zijn, is het louter een verzinsel om te beweren dat niet-bestaan in de vorm van vernietiging een begin heeft². Niet-bestaan is in feite datgene wat tegengesteld is aan bestaan. Naar analogie van het feit dat bestaan, hoewel het één is, wordt onderscheiden door een pot of een doek, als *het bestaan* van een pot of *het bestaan* van een doek, zo wordt ook het niet-bestaan, hoewel ononderscheiden, verondersteld onderscheiden te zijn door de (verbeelde) associatie (ermee) van handeling, eigenschap, enz. Het is evenwel niet zo dat een niet-bestaan kan samengaan met een eigenschap in de zin zoals een lotus dat doet (met zijn kleur enz.). Zou het een bijvoeglijk naamwoord bezitten, dan zou het niets anders dan bestaan worden³.

Tegenwerping: Aangezien de uitvoerder van meditatie en handeling eeuwig is, is de verlossing die voortvloeit uit een stroom van meditatie en handeling⁴ ook eeuwig.

Antwoord: Nee. Want het doenerschap dat vloeit als de stroom van de Ganges, is op zichzelf een kwaad, en de verlossing zal ophouden te bestaan bij het ophouden van het doenerschap⁵. Daarom bestaat verlossing uit het verblijven in het eigen Zelf na het ophouden van de materiële oorzaak, namelijk onwetendheid, verlangen en activiteit. Het Zelf, als zodanig, is Brahman en uit de kennis van Brahman volgt de bevrijding die bestaat uit de uitroeijing van onwetend-

betreft de derde soort niet-bestaan, deze doet zich voor wanneer een ding, bv. een pot, gebroken wordt. Aangezien diezelfde pot niet opnieuw kan worden geschapen, duurt de vernietiging, eenmaal voltrokken, voor eeuwig voort. Of, met andere woorden, de vernietiging wordt geschapen, maar is eeuwig. Op dezelfde wijze kan een geschapen verlossing eeuwig zijn.

¹ En niet een niet-bestaan, wat vernietiging wel is.

² Het is onjuist om een begin te ontkennen voor andere vormen van niet-bestaan, terwijl men dit alleen voor vernietiging toestaat. Nyāya gelooft dat bevrijding de vernietiging van leed betekent en niets positiefs.

³ Een bijvoeglijk naamwoord bestaat samen met een zelfstandig naamwoord. Nu kan niet-bestaan niet samengaan met zijn tegenhanger — een positief attribuut — hoewel dit laatste eraan voorafgaat als een bijvoeglijk naamwoord (zoals in *ghaṭābhāva* – het niet-bestaan van de pot); want als co-existentie mogelijk was, dan zou, onder de aanname dat *pradhvaṃsābhāva* eeuwig is, zijn bijvoeglijke tegenhanger, nl. de pot, ook eeuwig worden. Bovendien, als het samen met de pot bestaat, dan kan het geen niet-bestaan zijn, want bestaan en niet-bestaan sluiten elkaar wederzijds uit. Daarom is de veronderstelling dat verschillende klassen van niet-bestaan kunnen worden onderscheiden slechts een dwaling die voortkomt uit vergelijkbare concepten die betrekking hebben op hun positieve tegenhangers.

⁴ Aangezien de middelen vloeien als een constante stroom, zal ook het doel gelijktijdig en eeuwig blijven vloeien.

⁵ Als het doenerschap onophoudelijk doorstroomt, zal er geen bevrijding zijn; en als de stroom stopt, zal ook de bevrijding stoppen.

heid. Daarom wordt deze Upaniṣad aangevangen, die bedoeld is om te leiden tot het verwerven van de kennis van Brahman.

Met het woord Upaniṣad wordt Kennis (zelf) aangeduid, want voor hen die zich eraan wijden, maakt zij zaken als de geboorte in een moederschoot en ouderdom los of beëindigt zij die; of omdat zij iemand nabij Brahman brengt; of omdat het hoogste goed er zeer nabij in besloten ligt. En ook het boek wordt de Upaniṣad genoemd, omdat het voor dat doel bestemd is.

*om śaṁ no mitraḥ śaṁ varuṇaḥ | śaṁ no bhavatvaryamā | śaṁ na indro
br̥haspatīḥ | śaṁ no viṣṇururukramaḥ | namo brahmaṇe | namaste vāyo |
tvameva pratyakṣaṁ brahmāsi | tvāmeva pratyakṣaṁ brahma vadiṣyāmi |
rtaṁ vadiṣyāmi | satyaṁ vadiṣyāmi | tanmāmavatu | tadvaktāramavatu |
avatu mām | avatu vaktāram |
om śāntiḥ śāntiḥ śāntiḥ || 1 ||*

1. Moge Mitra ons heilzaam zijn. Moge Varuṇa ons heilzaam zijn. Moge Aryaman ons heilzaam zijn. Moge Indra en Br̥haspati ons heilzaam zijn. Moge Viṣṇu, die met grote passen loopt, ons heilzaam zijn. Hulde aan Brahman. Hulde aan u, O Vāyu. U, voorwaar, bent het onmiddellijke Brahman. U alleen zal ik het directe Brahman noemen. Ik zal u gerechtigheid noemen. Ik zal u waarheid noemen. Moge Hij mij beschermen. Moge Hij de leraar beschermen. Moge Hij mij beschermen. Moge Hij de leraar beschermen. Om, vrede, vrede, vrede.

Moge Mitra — de godheid die zich vereenzelvigt met en de bezieler is van de functie van het uitademen en van de dag — *śaṁ*, heilzaam, *naḥ*, voor ons, zijn. Evenzo is Varuṇa de godheid die zich vereenzelvigt met en de bezieler is van de functie van het inademen en van de nacht. Aryaman vereenzelvigt zich met het oog en de zon, Indra met kracht, en Br̥haspati met spraak en intellect. Viṣṇu is *urukramaḥ*, hij die met grote passen loopt — en hij vereenzelvigt zich met de voeten.

Dit zijn de godheden in de context van het lichaam. De uitdrukking, *śaṁ naḥ bhavatu*, 'moge hij ons heilzaam zijn', dient op allen betrokken te worden. Aan gezien het begrip, het onthouden en de overdracht van de kennis van Brahman zonder belemmering kunnen voortgaan wanneer de goden welwillend zijn, wordt om hun welwillendheid gebeden door te zeggen, *śaṁ naḥ bhavatu* enz.

Door wie naar de kennis van Brahman verlangt, wordt hulde en lof gebracht aan Vāyu (Lucht), opdat de belemmeringen voor de kennis van Brahman afgewend mogen worden; want de vruchten van alle handelingen berusten bij hem. Vāyu is Brahman; *brahmaṇe*, aan dat Brahman, *namaḥ*, (nederige) hulde; de uitdrukking 'breng ik' moet worden toegevoegd om de zin te voltooien. *Namaḥ*, hulde;

te, aan u; *vāyo*, o Vāyu, d.w.z. ik breng u hulde. Aldus wordt naar Vāyu (Lucht, Leven) zelf zowel middellijk als onmiddellijk verwezen.

Bovendien, (O Lucht), aangezien *tvam eva asi*, gij zelf zijt, het *pratyakṣam brahma*, het directe en onmiddellijke Brahman — omdat het nabij is en zonder tussenkomst, in tegenstelling tot uiterlijke organen zoals het oog enz. — daarom, *vadiṣyāmi*, zal ik *tvām eva*, u alleen, het *pratyakṣam brahma*, het directe en onmiddellijke Brahman¹, noemen.

Ṛtam, gerechtigheid, is een idee, volledig vastgesteld door het intellect in overeenstemming met de geschriften en conform de praktijk; aangezien ook dat aan u onderhevig is, *vadiṣyāmi*, zal ik u alleen dat (*ṛta*) noemen. *Satyam*, waarheid, is dat wat in de praktijk wordt gebracht door spraak en lichamelijk handelen; aangezien ook die waarheid onder u wordt beoefend, *vadiṣyāmi*, zal ik u die waarheid noemen.

Moge *tat*, dat alomtegenwoordige Brahman, Vāyu genaamd, dat aldus door mij, die naar kennis smacht, wordt aanbeden, *avatu mām*, mij beschermen — door mij te begiftigen met kennis. Moge *tat*, datzelfde Brahman, *avatu*, de *vaktāram*, de leraar, beschermen — door hem te begiftigen met de kracht van het uiteenzetten.

De herhaling van de uitdrukkingen, *avatu mām*, *avatu vaktāram*, dient om de grote hunkering (naar kennis) te tonen. De drievoudige herhaling in *Om śāntiḥ, śāntiḥ, śāntiḥ*, (Om, vrede, vrede, vrede) is bedoeld om de drie soorten hinderenissen voor het verwerven van kennis te vernietigen, te weten: de fysieke, de natuurlijke en de bovennatuurlijke.

HOOFDSTUK II

***Om śīkṣāṁ vyākhyāsyāmaḥ | varṇaḥ svarāḥ | mātrā balam |
sāma santānaḥ | ityuktaḥ śīkṣādhyāyaḥ || I||***

1. Om! We zullen spreken over de uitspraakleer.

(Wat geleerd moet worden is:) het alfabet, de klemtoon, de maat, de nadruk, de gelijkmatigheid en de nevenschikking.

¹ Naar Brahman wordt middellijk verwezen door woorden als ‘Dat’, en onmiddellijk door het woord Vāyu; want Vāyu, in de vorm van de levenskracht (*prāṇa*), wordt onmiddellijk waargenomen, hoewel hij als sūtra (Hiraṇyagarbha die alles verbindt) middellijk gekend wordt. De levenskracht wordt directer gekend dan de zintuigen zoals het oog enz., die afgeleid moeten worden uit het feit dat zij kleur enz. waarnemen. De levenskracht wordt onmiddellijk gekend door de Getuige (het Zelf); en vergeleken met de zintuigen staat zij dichter bij het Zelf. Bovendien betekent het woord Brahman, etymologisch gezien, ‘dat wat voedt’; de levenskracht voedt het lichaam. Daarom is zij Brahman met betrekking tot het lichaam.

Het hoofdstuk 'Over de Uitspraakleer' wordt nu eerst behandeld opdat er geen verslapping optreedt in de inspanning die de voordracht van de tekst met zich meebrengt; het begrip van de betekenis speelt immers een belangrijke rol in de Upaniṣad. *Śikṣā*, is (etymologisch gezien) datgene wat aanduidt waardoor iets geleerd wordt, is de leer over de uitspraak van letters enz. Of, vanuit de (afgeleide) betekenis van de dingen die geleerd worden, betekent *śikṣā* de letters enz. *Śikṣā* is hetzelfde als *śikṣā*, waarbij de verlenging (van de i) een Vedische vrijheid is. Die *śikṣām*, de uitspraakleer, *vyākhyāsyāmah*, zullen wij uitleggen — (uitgaande van de etymologische betekenis) zullen wij duidelijk (*vi*) en volledig (*ā*) moeten spreken (*khyāsyāmah*). Deze werkwoordsvorm, die aangeeft dat de activiteit (van het spraakorgaan) zich openbaart, is afgeleid van de wortel *cakṣin*, die optioneel verandert in *khyā* en wordt voorafgegaan door *vi* en *ā*. De *varṇaḥ*, het alfabet, bestaat dus uit een a, enz. De *svaraḥ*, de klemtoon, is *udātta* (verheven) enz. (*svaritaḥ*, hoog; en *anudātta*, onbeklemtoond). De *mātrāḥ*, de maat (die de tijd aangeeft die nodig is voor de uitspraak), is kort, enz. *Balam*, de nadruk, is een vorm van inspanning (bij de uitspraak). *Sāmaḥ* is de gelijkmatigheid — een normale wijze van de uitspraak van de letters. *Santānaḥ* is hetzelfde als *saṃhitā*, d.w.z. de nevenschikking (het verbinden van de letters enz.). Dit is het dus wat onderwezen dient te worden.

Dit *śikṣādhyāyaḥ*, het hoofdstuk waarin *śikṣā* voorkomt; *iti*, aldus; *uktaḥ*, , is besproken. De afsluiting met het woord *uktaḥ* is bedoeld om de weg vrij te maken voor wat volgt.

HOOFDSTUK III

*saha nau yaśaḥ | saha nau brahmavarcasam | athātaḥ saṃhitāyā paṇiṣadam
vyākhyāsyāmaḥ | pañcasvadhikaraṇeṣu |
adhilokamadhijyauṭiṣamadhividyamadhiprajamadhyātman | tā mahāsaṃhitā
ityācakṣate | athādhilokam | pṛthivī pūrvarūpam | yauruttararūpam | ākāśaḥ
sandhiḥ || I||*

1. Mogen wij beiden samen roem verwerven. Moge geestelijke voortreffelijkheid ons beiden samen ten deel vallen.

Welnu, daarom zullen wij de meditatie over de naast-elkaar-plaatsing uiteenzetten aan de hand van vijf categorieën – met betrekking tot de werelden, de hemellichamen, de kennis, het nageslacht en het lichaam. Deze noemt men de grote nevenschikkingen. Nu dan, wat betreft de meditatie over de werelden. De aarde is de eerste letter. De hemel is de laatste letter. Het uitspansel is de plaats van samenkomst.

Nu wordt de esoterische meditatie over de *saṃhitā* (samenvoeging van letters) uiteengezet. Moge ook nu weer de *yaśaḥ*, de roem — waarom gebeden wordt als beloning voor de volledige kennis van de esoterische meditatie over de

saṃhitā enz. — *saha*, tegelijkertijd, *nau*, aan ons beiden — de leraar en de leerling — ten deel vallen. En moge ook die *saha*, de *brahma-varcasam*, de geestelijke voortreffelijkheid en de luister die daaruit voortvloeit tegelijkertijd, *nau*, aan ons beiden ten deel vallen.

Dit is de uiting van een gebed van de kant van de leerling. Want voor een leerling is een gebed passend, aangezien zijn streven nog niet verwezenlijkt is. Maar dit is niet een gebed van de leraar, daar hij de gewenste vervulling reeds heeft bereikt. Want een leraar wordt leraar genoemd wanneer zijn streven is vervuld.

Omdat het zo is dat het intellect dat te zeer in beslag wordt genomen door de (letterlijke) tekst, niet makkelijk naar het domein van het doorgronden van de betekenis kan worden geleid, zullen wij *ataḥ*, daarom hierna *atha* volgens de regels van de wetenschap van het studeren een uiteenzetting geven; *vyākhyāsyāmaḥ*, van de *upaniṣadam saṃhitāyaḥ*, de Upaniṣad, d.w.z. de meditatie, met betrekking tot de *saṃhitā* (de nevenschikking van de letters) — een onderwerp dat uitgesplitst wordt in vijf rubrieken, *pañcasu adhikaraṇeṣu*, die nauw verbonden zijn met de tekst zelf — door middel van vijf middelen of kennisonderwerpen.

Welke zijn dat? Ze worden opgesomd: *adhilokam*, de meditatie die betrekking heeft op de werelden; evenzo, *adhijyautisam*, de meditatie betreffende de hemellichamen; *adhidīdyam*, de meditatie betreffende de kennis; *adhiprajam*, de meditatie betreffende het nageslacht; *adhyātmam*, de meditatie betreffende het lichaam¹.

De kenners van de Veda's, *ācakṣate*, noemen dit, *tāḥ*, — deze meditatie over vijf onderwerpen — *mahāsaṃhitāḥ*, de grote nevenschikkingen — omdat zij groot zijn: ze hebben betrekking op grote zaken zoals de wereld, en ze zijn ook *saṃhitā's* (nevenschikkingen).

Atha, welnu dan; uit deze groep die in volgorde zullen worden gepresenteerd, *adhilokam*, wordt de meditatie met betrekking tot de werelden uiteengezet. Het woord *atha* wordt overal gebruikt om de volgorde (van meditatie) aan te geven.

Prthivī, de aarde, is de *pūrvarūpam*, de eerdere vorm, de eerste letter; dit komt erop neer dat men de eerste letter die in een nevenschikking voorkomt, als de aarde dient te beschouwen. Evenzo is de *uttararūpam*, de laatste letter, de *dyauḥ*, de hemel. *Ākāśaḥ*, het uitspansel (of de ruimte) is de *sandhiḥ*, de plaats van samenkomst, de middelste tussen de eerste en de laatste letter, aangezien daarin de eerste en laatste vormen verenigd worden.

¹ Zoals men een beeld als Viṣṇu beschouwt, zo kan men de verschillende factoren in een nevenschikking beschouwen als de godheden die erover heersen, waarbij de meditatie gericht is op de godheden en niet op de dingen die onder de vijf categorieën worden opgesomd.

*vāyuh sandhānam | ityadhilokam | athādhijautiṣam | agniḥ pūrvarūpam |
ādiṭya uttararūpam | āpaḥ sandhiḥ | vaidyutaḥ sandhānam | ityadhijyautiṣam
| athādhividyam | ācāryaḥ pūrvarūpam || 2||*

*antevāsyuttararūpam | vidyā sandhiḥ | pravacanamaṣsandhānam |
ityadhividyam | athādhiprajam | mātā pūrvarūpam | pitottararūpam | prajā
sandhiḥ | prajanana sandhānam | ityadhiprajam || 3||*

*athādhyātmam | adharāhanuḥ pūrvarūpam | uttarāhanūttararūpam |
vāksandhiḥ | jihvāsandhānam | ityadhyātmam | itīmāmahāsaṃhitāḥ |
ya evametā mahāsaṃhitā vyākhyātā veda | sandhīyate prajāyā paśubhiḥ |
brahmavarcasenānnādyena suvargyeṇa lokena || 4||*

2-4. Vāyu is de verbinding. Dit is de meditatie met betrekking tot de werelden. Vervolgens de meditatie met betrekking tot de hemellichamen. Vuur is de eerste letter. De zon is de laatste letter. Water is het punt van samenkomst. Bliksem is de verbinding. Dit is de meditatie met betrekking tot de hemellichamen. Vervolgens de meditatie met betrekking tot de kennis. De leraar is de eerste letter. De leerling is de laatste letter. Kennis is de plaats van samenkomst. Onderricht is de verbinding. Dit is de meditatie met betrekking tot de kennis.

Vervolgens de meditatie met betrekking tot het nageslacht. De moeder is de eerste letter. De vader is de laatste letter. Het nageslacht is het middelpunt. Voortplanting is de verbinding. Dit is de meditatie met betrekking tot het nageslacht.

Vervolgens de meditatie met betrekking tot het (individuele) lichaam. De onderkaak is de eerste letter. De bovenkaak is de laatste letter. De spraak is de plaats van samenkomst. De tong is de verbinding. Dit is de meditatie met betrekking tot het (individuele) lichaam.

Dit zijn de grote nevenschikkingen. Eenieder die mediteert op deze grote nevenschikkingen, zoals ze worden uitgelegd, wordt verbonden met nageslacht, vee, de luister van heiligheid, eetbaar voedsel en de hemelse wereld.

Vāyuh, lucht, is de *sandhānam*, de verbinding (een katalytisch middel), afgeleid in de betekenis van 'datgene waardoor dingen worden samengevoegd'¹.

Iti, tot zover, is *adhilokam*, de meditatie met betrekking tot de werelden, uiteengezet. *Atha adhijyautiṣam* enz. dienen op dezelfde wijze uitgelegd te worden.

¹ Ter illustratie: In de tekst *iṣe tvā* is de *e* die volgt op de *i* het symbool van de aarde; de *t* die volgt is identiek aan de hemel; de tussenruimte tussen deze twee letters is *ākāśa* (de ontmoetingsplaats); de andere *t* die door verdubbeling in die ruimte ontstaat als gevolg van het samenvoegen van de twee delen — waarbij de feitelijke uitspraak *iṣet-tvā* is — wordt geïdentificeerd met *Vāyu* (het verbindende middel). Zo dient men te mediteren. — Śaṅkarānanda.

De twee woorden, *iti* en *imaḥ*, 'aldus' en 'deze', verwijzen naar het eerdergenoemde. *Yah*, eenieder die; *evam*, aldus; *veda*, mediteert; over *etāḥ mahāsamhitāḥ*, deze grote nevenschikkingen; *vyākhyātāḥ*, zoals uitgelegd. De betekenis van het woord *veda* dient *upāsana*, meditatie of aanbidding, te zijn, omdat het onderwerp volmaakte kennis¹ is en omdat er de tekst is: "Aldus, O Prācīnayogya, mediteert u" (I.vi.2). En meditatie bestaat uit een stroom van gelijkvormige concepten, niet onderbroken door ongelijksoortige, die verloopt volgens de geschriften en betrekking heeft op een object dat in de geschriften wordt voorgeschreven. Bovendien is het woord *upāsana* in de wereld welbekend in zinnen als: "Hij *upāsate*, dient (d.w.z. aanbidt), de Guru", "Hij *upāsate*, dient (d.w.z. aanbidt), de koning". Want van een man die voortdurend de Guru en anderen dient, wordt gezegd dat hij hun *upāsana* (aanbidding) bewijst; en hij verwerft de vrucht van zijn aanbidding. Evenzo wordt ook in de huidige context hij die aldus mediteert *sandhīyate*, verbonden met de zaken die beginnen bij het nageslacht en eindigen met de hemel; dat wil zeggen, hij verwerft de vruchten zoals het nageslacht en andere.

HOOFDSTUK IV

*1. yaśchandāsāmṛṣabho viśvarūpaḥ | chandobhyo'dhyamṛtātsambabhūva |
sa mendo medhayā sprṇotu | amṛtasya deva dhāraṇo bhūyāsam |
śarīraṁ me vicarṣaṇam | jihvā me madhumattamā | karṇābhyāṁ bhūri-
viśruvam | brahmaṇaḥ kośo'si medhayā pihitaḥ | śrutaṁ me gopāya | āva-
hantī vitanvānā || 1||*

*2. kurvāṇa'cīramātmanaḥ | vāsāṁsi mama gāvaśca | annapāne ca sarvadā |
tato me śriyamāvaha | lomaśāṁ paśubhiḥ saha svāhā | āmāyantu brah-
macāriṇaḥ svāhā | vimā'yantu brahmacāriṇaḥ svāhā |
pramā'yantu brahmacāriṇaḥ svāhā | damāyantu brahmacāriṇaḥ svāhā |
śamāyantu brahmacāriṇaḥ svāhā || 2||*

**1-2. De Om die de meest verhevene is in de Veda's, die alle woorden door-
dringt en die uit de onsterfelijke Veda's is voortgekomen als hun kwintes-
sens, moge hij, die Indra is (d.w.z. Om), de allerhoogste Heer, mij begifti-
gen met intelligentie. O Heer, moge ik het vat van de onsterfelijkheid zijn.
Moge mijn lichaam krachtig zijn; moge mijn tong buitengewoon zoet zijn;
moge ik veel horen met mijn oren. U bent de schede van Brahman; u bent
bedekt door (wereldse) wijsheid. Bescherm wat ik gehoord heb.**

¹ Als deze meditatie wordt beoefend door iemand die naar de vruchten ervan verlangt, verkrijgt hij enkel deze. Maar bij een mens die zonder verlangens is, leidt dit echter weer tot de kennis van Brahman, en het is dit tweede doel dat deze Upaniṣad beoogt.

Schenk dan aan mij, die haar (d.w.z. de Voorspoed) toebehoort, die Voor-spoed die voor mij voor altijd kleding, vee, voedsel en drank brengt, ver-meerdert en snel bewerkstelt, en die vergezeld gaat van wolharige en andere dieren. Svāhā.

Mogen de Brahmacarins (d.w.z. studenten) van alle kanten naar mij toe komen. Svāhā.

Mogen de Brahmacarins op verschillende wijzen naar mij toe komen. Svāhā.

Mogen de Brahmacarins op de juiste wijze naar mij toe komen. Svāhā.

Mogen de Brahmacarins fysieke zelfbeheersing hebben. Svāhā.

Mogen de Brahmacarins mentale zelfbeheersing hebben. Svāhā.

Vanaf het woord *yaḥ* in de tekst worden voor hem die intelligentie en rijkdom wenst de *chandasām* genoemd: een gebed en een offer welke de middelen zijn om deze te verwerven; en deze conclusie wordt ondersteund door de aanwijzingen die besloten liggen in: “Moge die Indra mij sterken met wijsheid” en “Breng mij dan rijkdom”.

Yaḥ, hij die; *chandasām*, te midden van de Veda's; woont een *ṛṣabhah*, een stier — het lijkt op een stier vanwege zijn voortreffelijkheid; *viśvarūpaḥ*, veelvormig — omdat hij alle spraak doordringt, zoals ook staat in een andere Vedische tekst: “Bijvoorbeeld door de bladstelen (die de bladeren bij elkaar houden) (Ch. II. xxiii.3), zo doordringt ook *Om* alle spraak”. Daarom is *Om* een stier.

Om is hier dus het object dat aanbeden dient te worden; en daarom is zijn lof-prijzing door middel van woorden als “stier” zeer passend. *Chandobhyaḥ*, uit de Veda's; *amṛtāt*, uit onsterfelijkheid — de Veda's zijn voorwaar onsterfelijk — uit die onsterfelijkheid; *adhisambabhūva*, werd op buitengewoon voortreffelijke wijze geboren.

De gedachte is dat *Om* verscheen als de kwintessens toen Prajāpati ascese beoefende (d.w.z. een grondig onderzoek deed) met als doel om het wezenlijkste aan de werelden, de goden, de Veda's en de *Vyāhrtis* (*Bhūh*, *Bhuvah*, *Svah*) te onttrekken. (Het was slechts een openbaring voor hem), want in het geval van *Om*, dat eeuwigdurend is, is het onjuist om dat er sprake kan zijn van een ontstaan.

Saḥ, hij — de *Om* die van deze aard is; en die *indraḥ* is, de bestemming van alle verlangens, de allerhoogste Heer; *spr̥notu*, moge (Hij) mij bevrediging of kracht geven — want de kracht van wijsheid is dat waarom gebeden wordt; *mā*, mij; *medhayā*, met wijsheid.

Deva, O God; *bhūyāsam*, moge ik worden; *dhāraṇaḥ*, de drager; *amṛtasya*, van onsterfelijkheid — namelijk van de kennis van Brahman, die de oorzaak is van onsterfelijkheid, aangezien dit de context van die kennis¹ is.

Moge bovendien *me*, mijn; *śarīram*, lichaam; *vicarṣaṇam*, bekwaam, d.w.z. krachtig worden. Het werkwoord *bhūyāsam* (in de eerste persoonsvorm) dient (hier) veranderd te worden in *bhūyāt* (in de derde persoonsvorm). Moge *me*, mijn; *jihvā*, tong; *madhumattamā*, buitengewoon zoet (worden),, d.w.z. overvloedig begiftigd met zoete spraak. Moge ik *karṇābhyām*, met de oren; *viśruvam* (d.w.z. *vyaśruvam*), horen — dat wil zeggen, moge ik een hoorder worden van; *bhūri*, veel.

De betekenis van de passage is dat zowel mijn lichaam en mijn zintuigen geschikt dienen te worden voor de kennis van het Zelf.

Met hetzelfde doel wordt ook om intelligentie gebeden. *Brahmaṇaḥ*, van Brahman, van het hoogste Zelf; bent u (*asi*) de schede (*kośaḥ*) — zoals de schede van een zwaard, omdat u de zetel van de realisatie bent; u bent immers het symbool van Brahman, in u wordt Brahman gerealiseerd. (U bent) *pihitāḥ*, bedekt; *medhayā*, door wereldse intelligentie; d.w.z. dat uw werkelijkheid niet gekend kan worden door mensen met een gewoon intellect. (U) *gopāya*, bescherm; *me śrutam*, de dingen die ik heb gehoord — de kennis, enz., van het Zelf, die ik door het horen heb verworven. De gedachte is: maak het door Uw genade mogelijk dat het kan worden verworven en dat zich geen vergeetachtigheid enz. voordoet. Deze *mantra's* zijn bedoeld voor zelf-recitatie door iemand die intelligentie wenst.

Nu worden de *mantra's* vermeld die gebruikt moeten worden voor het brengen van offergaven door iemand die voorspoed wenst.

Aangezien voorspoed voor een onwijs mens beslist een oorzaak van kwaad is, is het nodig dat, *tataḥ*, daarna, na het door genade verkrijgen van intelligentie; *āvaha* (breng); *śriyam*, de (Godin van de) Voorspoed; deze is een *āvahantī*, een schenker; een *vitānvanā*, een vermeerderaar — want de wortel *tan* impliceert een dergelijke handeling; (*sarvadā*, altijd); een *kurvāṇā*, een bewerkstelliger, *acīram*, spoedig — waarbij *acīram* hetzelfde is als *acirāt*; en de verlenging (van de i) een Vedische vrijheid is; of je kunt het ook lezen als: *cīram kurvāṇā*, een bewerkstelliger voor altijd; *ātmanaḥ mama*, voor mijzelf die de Voorspoed als zodanig toebehoort.

¹ Tenzij een mens intelligentie bezit, kan hij de kennis van Brahman niet verwerven. Daarom is zelfs een gebed om intelligentie gericht op die kennis. En aangezien een arm mens zijn hart niet kan zuiveren door middel van de voorgeschreven riten, moet hij een offer brengen dat erop berekend is hem welvarend te maken. Aldus is ook een dergelijk offer een indirect hulpmiddel voor de kennis.

(Een schenker, enz.) van wat? Dat wordt nu gezegd: van *vāsāṃsi*, kleding; *ca*, en; *gāvaḥ*, dat wil zeggen *gāḥ*, vee; *ca annapāne*, en voedsel en drank. (Geef me) de Voorspoed die, *sarvadā*, voor altijd, dit alles bewerkstelligt.

Voorspoed in welk opzicht? *Lomaśām*, wolharig – (Voorspoed in de vorm van) geiten, schapen enz.; *saha*, samen met (Voorspoed in de vorm van) – andere *paśubhiḥ*, dieren.

Uit de context, zoals blijkt uit '*āvaha*, breng', volgt dat met *Om* zelf verbinding moet worden gemaakt (*āvaha* heeft de vorm van de eerste naamval). Het uitspreken van *svāhā* dient om het einde aan te duiden van de *mantras* die bedoeld zijn voor het brengen van een offergave.

De constructie van *ā*, in combinatie met het verderop staande woord *yantu*, is als volgt: *āyantu mām (brahmacāriṇaḥ)*, mogen de Brahmacarins (van alle kanten). naar mij toe stromen Evenzo, mogen de *brahmacāriṇaḥ*, de Brahmacarins; *vi mā āyantu*, op verschillende manieren naar mij toe komen; *pra mā āyantu*, mogen zij op de juiste wijze naar mij toe komen¹; *damāyantu*, mogen zij lichamelijk beheerst zijn; *śamāyantu*, mogen zij mentaal beheerst zijn; enz.

yaśo jane'sāni svāhā | śreyān vasyaso'sāni svāhā | tam tvā bhaga praviśāni svāhā | sa mā bhaga praviśa svāhā | tasmin sahasraśākhe | nibhagā'ham tvayi mṛje svāhā | yathā'paḥ pravatā'yanti | yathā māsā aharjaram | evaṃ mām brahmacāriṇaḥ | dhātārāyantu sarvataḥ svāhā | prativeśo'si pramābhāhi pramāpadyasva || 3|| iti caturtho'nuvākaḥ ||

3. Moge ik beroemd worden onder de mensen. *Svāhā*.

Moge ik prijzenswaardig worden onder de welgestelden. *Svāhā*.

O aanbiddelijke, moge ik u binnengaan, zoals u bent. *Svāhā*.

O eerbiedwaardige, moge u, zoals u bent, mij binnengaan. *Svāhā*.

O aanbiddelijke, die zeer veelvormig bent, moge ik mijn zonden in u zuiveren. *Svāhā*.

Zoals water van een helling stroomt, zoals maanden overgaan in een jaar, evenzo, O Heer, mogen de studenten van alle kanten naar mij toekomen. *Svāhā*.

U bent als een toevluchtsoord; word mij dus geopenbaard, doordring mij volledig.

Asāni, moge ik; *yaśaḥ*, d.w.z. *yaśasvī*, beroemd worden, *jane* onder veel mensen. *Vasyasaḥ* is hetzelfde als *vasīyasaḥ*, en betekent 'van de uiterst welgestel-

¹ *Vimāyantu* en *pramāyantu* worden ook als volgt geïnterpreteerd: “Mogen zij oprecht jegens mij zijn, mogen zij de ontvangers zijn van geldige kennis.”

den' of 'van hem die alle rijkaards overtreft'; *śreyān*, prijzenswaardiger, *asāni*, moge ik worden — zo is deze zin opgebouwd.

Bovendien, *tam tvā* in U zoals U bent— als de schede van Brahman; *bhaga*, O eerbiedwaardige; *praviśāni*, moge ik binnengaan en na het binnengaan, moge ik met uw eigen Zelf vereenzelvigd worden; dit is de gedachte. *Saḥ*, ook U zoals U bent; *bhaga*, O aanbiddelijke; *praviśa* ga binnen; *mā*, in mij; moge er niets dan identiteit tussen ons bestaan.

Tasmin, in U, zoals U bent; *sahasraśākhe*, die zeer veelvormig bent; *aham*, ik; *nimrje*, zuiver mijn zondige daden.

Op aarde zal *yathā*, in de vorm van; *āpaḥ*, water; *yanti*, stroomt; *pravatā*, van een helling stromen; en zal *yathā*, in de vorm van; *māsāḥ*, maanden; *ahar-jaram*, overgaan in een jaar — het jaar is *aharjara* omdat het, door dag na dag te veranderen, de mensen uitput, of omdat de dagen uitgeput raken, d.w.z. in het jaar opgenomen worden; net zoals de maanden er in opgaan, *evam*, op dezelfde manier; *dhātāḥ*, O Bestierder van alles; mogen de *brahmacāriṇaḥ*, de Brahmacarins; *sarvataḥ*, van alle kanten; *mām āyantu*, naar mij toekomen.

Pratīveśaḥ betekent een rustplaats, een beschikbaar huis.

Dat bent U ook voor hen die U toegewijd zijn; *pratīveśaḥ asi*, U bent als een toevluchtsoord, een plaats waar al het leed dat uit zonde voortkomt kan worden weggenomen. Daarom: *prabhāhi*, openbaar U zelf; aan *mā*, mij; en *prapadyasva*, doordring mij volledig — maak mij vol van U en met U vereenzelvigd, net zoals goud in kwik wordt opgelost.

Het gebed om voorspoed wordt in deze context van kennis behandeld ter wille van de rijkdom. Want rijkdom is nodig voor de riten; en riten zijn bedoeld om opgestapelde zonden te verminderen-- na de uitputting hiervan zal kennis bevestigd worden geopenbaard. Ter ondersteuning van deze opvatting is er deze Smṛti: “Zoals men zichzelf ziet op het heldere oppervlak van een spiegel, zo rijst kennis op voor de mens na de uitputting van de zonde” (Mbh. Śā.204.8; Garuda.l. 237.6).

HOOFDSTUK V

bhūrbhuvaḥ suvaritī vā etāstisro vyāhṛtayaḥ | tāsāmuhasmai tām caturthīm | māhācamasyaḥ pravedayate | maha iti | tadbrahma | sa ātmā | aṅgānyanyā devatāḥ | bhūrīti vā ayaṁ lokaḥ | bhuva ityantarikṣam | suvarityasau lokaḥ || 1||

maha ityāditīyaḥ | āditīyena vāva sarveloka mahīyante | bhūrīti vā agniḥ | bhuva iti vāyuh | suvarityāditīyaḥ | maha iti candramāḥ | candramasā vāva sarvāṇi jyotīṃṣi mahīyante | bhūrīti vā ṛcaḥ | bhuva iti sāmāni | suvaritī yajūṃṣi || 2||

1-2. *Bhūh, Bhuvah, Suvaḥ* — deze drie zijn inderdaad de *Vyāhṛti*'s. Van deze kende Māhācamasya een vierde — *Maha* genaamd. Het is Brahman; het is het Zelf. De andere goden zijn de ledematen. *Bhūh* is inderdaad deze wereld. *Bhuvah* is de tussenruimte. *Suvaḥ* is de andere wereld. *Maha* is de zon; door de zon gedijen inderdaad alle werelden. *Bhūh* is inderdaad het vuur. *Bhuvah* is de lucht. *Suvaḥ* is de zon. *Maha* is de maan; door de maan gedijen inderdaad alle hemellichamen. *Bhūh* is inderdaad de Ṛg-Veda. *Bhuvah* is de Sāma-Veda. *Suvaḥ* is de Yajur-Veda.

De meditatie met betrekking tot het samenvoegen is nu uiteengezet. Daarna zijn op ordelijke wijze de *mantra*'s behandeld voor iemand die intelligentie en voorspoed verlangt. Ook deze zijn indirect behulpzaam voor kennis. Vervolgens is begonnen met de interne meditatie op Brahman als geïdentificeerd met de *Vyāhṛti*'s¹, met als beoogd resultaat het verwerven van soevereiniteit (I.vi.2). Het reciteren van de tekst *bhūh bhuvah suvaḥ iti* dient om de aandacht te vestigen op wat (eerder) is gezegd. De uitspraak *etāḥ tisraḥ*, deze drie, dient om de opgesomde elementen in herinnering te roepen; en *vai*, inderdaad, wordt gebruikt om het geheugen met betrekking tot de opgeroepen zaken op te frissen. Zo worden we herinnerd aan deze drie bekende *Vyāhṛti*'s. *Tāsām*, van deze; dit is de vierde *Vyāhṛti* genaamd *Maha*. *Māhācamasyaḥ*, de zoon van Māhācamasa, *pravedayate*, weet — d.w.z. wist of visualiseerde, omdat (de grammaticale elementen) *u*, *ha* en *sma* verwijzen naar wat in het verleden ligt --; *tām etām caturthīm*, deze vierde. De vermelding van Māhācamasya is een verwijzing naar de ziener (*Ṛṣi*). En uit het feit dat hij hier in de instructie wordt vermeld, moet worden begrepen dat ook de herinnering aan de ziener deel uitmaakt van de meditatie. De *Vyāhṛti* die werd gezien (ontdekt) door Māhācamasya, *Mahaḥ iti*, in de vorm van *Maha*; *tat*, dat; is *brahma*, Brahman; want Brahman is groot (*mahat*), en ook de *Vyāhṛti* is *Maha*. Wat is dat ook alweer? Het is het Zelf — het woord *ātmā* (Zelf) is afgeleid van de wortel *āp* in de betekenissen van omvatten; want de andere *Vyāhṛti*'s, bestaande uit de werelden, goden, de Veda's en de vitale krachten, worden omvat door het Zelf in de vorm van de *Vyāhṛti*, *Maha*, die identiek is aan de zon, de maan, Brahman en voedsel. Daarom zijn *anyāḥ devatāḥ*, de andere goden; en daarom zijn de *aṅgāni* de ledematen. De vermelding van de goden verwijst ook naar de werelden en andere factoren. Al de anderen, namelijk de goden, de werelden, enz., de ledematen zijn van het Zelf in de vorm van de *Vyāhṛti* die *Maha* wordt genoemd, en daarom zegt de tekst dat de werelden enz. groot worden gemaakt door de zon enz., net zoals de

¹ *Bhūh, bhuvah, suvaḥ*, enz., die staan voor de respectievelijke werelden, worden technisch de *Vyāhṛti*'s genoemd. "Deze *Vyāhṛti*'s werden met geloof aanvaard (door de student). Als Brahman nu wordt onderwezen door deze te negeren, zal het niet worden begrepen door het intellect van de student. Daarom wordt Brahman, belichaamd in de *Vyāhṛti*'s als Hiraṇyagarbha, gepresenteerd terwille van zijn innerlijke meditatie." — A. G.

ledematen groot worden gemaakt door het zelf (d.w.z. de romp van het lichaam). Groot worden (*mahanam*) is groeien, zich ontwikkelen; dus *mahīyante* betekent (zij) groeien. *Ayam lokah* (deze wereld), *agniḥ* (vuur), *ṛgvedaḥ* (de Ṛg-Veda), *prāṇah* (uitademing) — deze vormen de eerste *Vyāhṛti*, *Bhūḥ*. Zo wordt ook elk van de volgende viervoudig¹.

maha iti brahma | brahmaṇā vāva sarvevedā mahīyante | bhūrīti vai prāṇah | bhuva ityapāṇah | suvarīti vyāṇah | maha ityannam | annena vāva sarve prāṇa mahīyante | tā vā etāścataścatūrdhā | cataścatasro vyāhṛtayah | tā yo veda | sa veda brahma | sarve'smaidevā balimāvahanti || 3||

3. Maha is Brahman (d.w.z. Om), want door Brahman (Om) worden inderdaad alle Veda's gevoed. Bhūḥ is inderdaad prāṇa; Bhuvaḥ is apāṇa; Suvaḥ is vyāṇa; Maha is voedsel; want door voedsel worden inderdaad alle vitale krachten gevoed. Deze vier zijn dus (ieder voor zich) viervoudig. De Vyāhṛti's zijn verdeeld in vier groepen van vier (elk). Wie deze kent, kent Brahman. Alle goden brengen hem geschenken.

Maha is Brahman. Brahman betekent *Om*, want gegeven de context van de woorden is elke andere betekenis ontoelaatbaar. Het resterende deel is reeds goed uitgelegd. *Tāḥ vai etāḥ*, de bovengenoemde zaken – *Bhūḥ*, *Bhuvaḥ*, *Suvaḥ*, *Mahaḥ*; deze *cataśraḥ*, vier – zijn elk afzonderlijk; *catūrdhā*, van vier soorten, waarbij het suffix *dha* een modus impliceert. De betekenis is omdat zij groepen van vier (dingen) vormen, zij ook viervoudig worden (individueel)². De instructie met betrekking tot diezelfde dingen die eerder werden bedoeld, is er opnieuw op gericht om een strikte regel te geven over de volgorde van hun meditatie. *Yah veda*, iedereen die weet; *tāḥ*, die – de genoemde *Vyāhṛti*'s; *sah veda*, hij weet. Weet wat? *Brahma*, Brahman.

Bezwaar: Is het niet zo dat wanneer Brahman reeds bekend is gemaakt in (de tekst), "Het is Brahman, het is het Zelf", er niet opnieuw de uitspraak zou moeten staan, "hij kent Brahman", alsof Het nog onbekend is?

¹ De *Vyāhṛti* die *Maha* wordt genoemd, is de romp of het zelf van het lichaam van Brahman in Zijn aspect van Hiranyagarbha, want de romp is het belangrijkste waaraan de ondergeschikte ledematen vast zitten en waardoor ze worden ondersteund. De eerste *Vyāhṛti* (*bhūḥ*) vormt de benen; de tweede (*bhuvaḥ*) vormt de handen; de derde (*suvaḥ*) is het hoofd van de Kosmische Persoon. Het belangrijkste voorschrift hier betreft de meditatie op Brahman zoals belichaamd in de *Vyāhṛti*'s. Daarna volgen vier andere ondergeschikte meditatieën op de individuele *Vyāhṛti*'s, waarvan elk moet worden beschouwd als identiek met vier dingen.

² Zoals de maan uit zestien delen bestaat, zo kan ook de Kosmische Persoon worden voorgesteld als samengesteld uit zestien ledematen. Door dus elk van de vier *Vyāhṛti*'s te beschouwen als bestaande uit vier delen, mediteert men werkelijk op de Kosmische Persoon in Zijn totaliteit.

Antwoord: Neen, er wordt geen fout gemaakt, aangezien het de bedoeling is om iets specifiek over Brahman naar voren te brengen. Het is waar dat Brahman bekend was als zijnde geïdentificeerd met de vierde *Vyāhṛti* (*Mahāh*), maar het speciale feit dat Het in het hart wordt gerealiseerd was niet bekend; evenmin zijn de eigenschappen bekend die beginnen met "die door de geest (d.w.z. kennis) wordt gerealiseerd" enz., en eindigen met "verrijkt met vrede" (I.vi. 1-2) die worden gepresenteerd met behulp van een relatie tussen een substantie en zijn kwaliteiten. Om hierover te kunnen spreken, doet het Geschrift daarom alsof Brahman onbekend is, en zegt: "hij kent Brahman". Dus het is geen fout. Het idee is dit: Hij kent Brahman werkelijk die Het kent als gekwalificeerd door de eigenschappen die hierna zullen worden vermeld.

Daarom is het huidige hoofdstuk verbonden met het volgende door een en dezelfde gedachte; want in beide hoofdstukken is er slechts één meditatie. En dit wordt ook bevestigd door een aanwijzing (*linga*). Want de (bedoelde resultaten) van de uitspraak "Hij verblijft in het vuur in de vorm van de *Vyāhṛti Bhūh*" enz., (zie het zesde hoofdstuk) wijst op de eenheid van de meditatie. Bovendien volgt deze (eenheid) uit de afwezigheid van enig (onafhankelijk) werkwoord in de gebiedende wijs, want (in het zesde hoofdstuk) staat er geen woord in de gebiedende wijs zoals *veda* (moet mediteren), *upāsītavyaḥ* (er moet op worden gemediteerd)¹. En bovendien geldt dat, aangezien er in het hoofdstuk waarin de *Vyāhṛtis* worden besproken de uitspraak *tāḥ yaḥ veda* (hij die deze kent) (I.v.3) staat, wat inhoudt dat er iets is dat nog moet worden vermeld en is niets dat aanleiding geeft tot een opsplitsing van de meditatie (in tweeën). En door te beweren dat het de bedoeling is om iets specifiek te vermelden, is reeds (door ons) aangetoond hoe dit hoofdstuk een ideologische verbinding heeft met wat volgt.

Asmai, aan deze — die aldus heeft gekend: *sarve devāḥ*, alle godheden — die de ledematen vormen; *āvahanti*, dragen; *balim*, offeren — d.w.z. wanneer "hij soevereiniteit verwerft" (I.vi.2).

¹ We vinden geen twee onafhankelijke werkwoorden van gebod, waaruit we het idee van twee onafhankelijke meditaties zouden kunnen halen. Bovendien kan de indeling van de twee hoofdstukken gerechtvaardigd worden door het ene als een primaire instructie en het andere als een ondergeschikte instructie te beschouwen. Dienovereenkomstig is er geen rechtvaardiging voor het opsplitsen van de meditatie." — A.G.

HOOFDSTUK VI

Er wordt gezegd dat de andere godheden, namelijk die van *Bhūh*, *Bhuvah* en *Suvah*, de ledematen zijn van Brahman en die is identiek met de *Vyāhṛti* genaamd *Mahah*. Net zoals een *Śālagāma* (een stenen beeld van Viṣṇu) dat is voor Viṣṇu, zo wordt ook de holte van het hart gepresenteerd als de plaats voor de directe realisatie van en de meditatie op Brahman, waarvan die *Vyāhṛti*'s de ledematen zijn. Want wanneer op deze manier op Brahman wordt gemediteerd, wordt Het direct gerealiseerd in het bezit van zulke eigenschappen zoals 'realiseerbaar door kennis' enz., zoals een myrobalan-vrucht in de hand. Vervolgens moet de weg naar de realisatie van de indentificatie van het Zelf met alles aan de orde worden gesteld. Daarom begint dit hoofdstuk als volgt:

sa ya eṣo 'ntarahṛdaya ākāśaḥ | tasminnayaṃ puruṣo manomayaḥ | amṛto hiraṇmayah | antareṇa tāluke | ya eṣa stana ivāvalambate | sendrayoniḥ | yatrāsau keśānto vivartate | vyapohya śīrṣakapāle | bhūṛityagnau pratitiṣṭhati | bhuva iti vāyau || (1,6.1)

suvarityāditye | maha iti brahmaṇi | āpnoti svārājyam | āpnoti manasaspatim | vākpatiścakṣuspatih | śrotraptirvijñānapatih | etattato bhavati | ākāśaśarīram brahma | satyātma prāṇārāmaṃ mana ānandam | śānti samṛddhamamṛtam | iti prācīnayogyopāssva || (1,6.2)

1-2. In de ruimte die er in het hart bestaat, bevindt zich deze Persoon die realiseerbaar is door kennis, en die onsterfelijk en stralend is. Dit ding dat als een tepel in de mond past, dat is het pad van Brahman. Als het de plaats bereikt waar het haar begint te groeien, komt het via de schedel naar buiten. (Als een mens via dat pad naar buiten treedt) dan wordt hij gevestigd in Vuur (de *Vyāhṛti*) *Bhūh*; dan wordt hij gevestigd in Lucht (de *Vyāhṛti*) *Bhuvah*; in de Zon (de *Vyāhṛti*) *Suvah*; in Brahman (de *Vyāhṛti*) *Mahah*. Hij wordt soeverein; hij wordt de heer van de geest; hij wordt de heerser van de spraak, de heerser van de ogen, de heerser van de oren, de heerser van de kennis. Maar dit alles nog eens overstijgend wordt hij Brahman, dat belichaamd is in *ākāśaḥ*, dat geïdentificeerd is met het grove en met het subtiële en dat waarheid als Zijn ware aard heeft, dat zich verheugt in de levenskracht, onder wiens onderwerping de geest een bron van gelukzaligheid is, dat vol van vrede en onsterfelijk is. Zo, O Prācīnayogya, moet Uw verering zijn.

Het woord *saā* (hij) moet worden gerelateerd aan *ayam puruṣaḥ* (deze persoon), waarbij de tussenliggende woorden worden overgeslagen. *Yaḥ eṣaḥ*, deze (ruimte) die *antaḥ hṛdaye*, zich binnenin het hart bevindt --. Het hart is een klomp vlees in de vorm van een lotus, het is de zetel van de levenskracht, die via vele zenuwen naar buiten treedt, die zijn steel naar boven en zijn gezicht naar beneden heeft gericht, en die als een bekend ding wordt waargenomen wanneer een dier wordt ontleed. Daar binnenin bevindt zich de *ākāśaḥ*, de

ruimte — ons welbekend zoals de ruimte in een waterketel; *tasmin*, daarbinnen; bestaat *ayam puruṣaḥ*, deze Persoon — die eerder werd genoemd. *Puruṣa* wordt zo genoemd omdat het wordt afgeleid van slapen (*śayana*) binnen *puri*, de stad (van het hart); of ook wel Hij door Wie de werelden, zoals de aarde, worden opgevuld (*pūrṇa*), is de *Puruṣa*. (Hij is) *manomayaḥ*: *manaḥ* betekent kennis, afgeleid van de wortel *man* die weten impliceert; *manomaya* betekent ‘bestaan- de uit die kennis’, omdat Hij daardoor wordt gerealiseerd.¹

Of *manaḥ* kan het interne orgaan (geest) betekenen, afgeleid van de wortel *man* in de zin van datgene waardoor men denkt; en iemand die over de geest heerst, die ermee geïdentificeerd is, of die erdoor wordt aangeduid, die is *manomayaḥ*. (Hij is) *amṛtaḥ*, onsterfelijk, *hiraṇmayaḥ*, stralend. Er wordt een pad aangege- ven dat leidt tot de realisatie van die Indra (d.w.z. Brahman) in zijn voornoemde aard, die deze eigenschappen bezit, en die gerealiseerd wordt in de holte van het hart, en die het Zelf is van de mens van kennis. De zenuw, genaamd *suṣumṇā*, gaat omhoog vanuit het hart en is welbekend in de geschriften over Yoga. En die zenuw loopt, *antarenā*, in het welbekende middelste deel; *tāluke* (moet *talukayoḥ* zijn), het gehemelte; En loopt ook door *yaḥ eṣaḥ*, datgene — het stukje vlees dat; *stanaḥ.iva avalambate*, naar beneden hangt als een tepel — dat in de mond zit. Dit is de gedachte. En *yatra*, waar; *keśāntaḥ*, de uiteinden of de haarwortels; *vivartate*, er doorheen breken — d.w.z. de bovenkant van het hoofd; als dat punt bereikt wordt, treedt (het pad) naar buiten, *vyapohya*, door- brekend; *śīrṣakāpale*, de schedelbeenderen op het hoofd; datgene wat (aldus) naar buiten komt, *sa indrayoniḥ*, dat is het pad van Indra, Brahman — dat wil zeggen het pad dat leidt tot de realisatie van Zijn ware aard. De mens van ken- nis, die aldus het Zelf als identiek aan de geest realiseert, treedt door het hoofd heen naar buiten en *pratitiṣṭhi*, vestigt zich; *agnau*, in Vuur — (de godheid) die heerst over deze wereld, die geïdentificeerd is met de *Vyāhṛti Bhūḥ*, en die een ledemaat is van het grote Brahman (zoals geïdentificeerd met *Mahaḥ*).

De gedachte is dat de verlichte mens door zijn identificatie met Vuur de wereld doordringt. Dezelfde redenatie gaat vanzelfsprekend ook op voor *vāyau*, in Lucht; geïdentificeerd met de tweede *Vyāhṛti*, *bhuvaḥ iti*, dat staat voor *Bhuvaḥ*; ‘hij wordt gevestigd’. Hij wordt gevestigd, *āditye*, in de Zon; geïdentificeerd met de derde *Vyāhṛti*, *svaḥ iti*, dat staat voor *Suvaḥ*. Hij wordt een in Brahman gevestigde *brahmaṇi*; geïdentificeerd met de vierde *Vyāhṛti*, *maha itit*, dat staat voor *Maha*, en waar de anderen onderdelen van zijn. Door met hen geïdentifi- ceerd te blijven en door Brahman te worden, *āpnoti*, bereikt hij; *svārājyam*, de staat van soevereiniteit – hij wordt zelf een koning, een heerser over alle ande- ren, zoals Brahman dat is ten aanzien van de goden die Zijn ledematen vormen. En de godheden die zijn ledematen worden, die brengen hem offerandes zoals

¹ Omdat Brahman de geest doordringt, wordt Het gerealiseerd in de geest die wordt getrans- formeerd als kennis (van Brahman).

ze dat ook voor Brahman doen. *Āpnoti manasaspatim*, hij bereikt de heerschappij over de geest; omdat Brahman alles doordringend is, is hij de heerser over elke geest; daarom denkt Hij dus door middel van elke geest. Een mens die op deze manier mediteert bereikt Hem. Bovendien, *bhavati*, wordt hij; *vākpatiḥ*, de heerser over alle spraakorganen. En op gelijke wijze ook, *cakṣuspatiḥ*, de heerser over de ogen; *śrotapatiḥ*, de heerser over de oren; en *viññānapatiḥ*, de heerser over het intellect. De gedachte is dat hij, omdat hij het Zelf van alles is, de (respectievelijke) organen aan zichzelf onderwerpt door zich te identificeren met de organen van alle wezens.

Bovendien, *tataḥ*, bovenal en dit alles nog eens overstijgend; *etat bhavati*, wordt hij dat. Wat is dat? Het antwoord wordt gegeven; (Hij wordt) *ākāśaśārīram* — dat wat *ākāśa* (ruimte) als zijn lichaam heeft of wiens lichaam zo subtiel is als *ākāśa*. Wie is dat? *Brahma*, het Brahman, dat wordt besproken. Het is *satyātma*: dat wat zowel *satya*, het grove en het subtiel alsmede de waarheid als Zijn *ātma*, ware kenmerk heeft, dat is deze *satyātma*. (Dat Brahman is) *prāṇārāmam*: dat wat zijn *āramaṇa*, vermaak, in de *prāṇas*, de levenskrachten heeft, dat is *prāṇarāma*; of dat waarin de levenskracht zijn *ārama*, zijn genot vindt, dat is *prāṇārāma*. (Het is) *mana-ānandam*: dat wiens geest (*manah*) gelukzaligheid (*ānanda*) is geworden, een producent van geluk is *mana-ānanda*. (Het is) *śānti-samṛddham*: *śāntiḥ* is vrede; de entiteit als zodanig die vrede is, en die tevens welvarend (*samṛddha*) is, dat is *śānti-samṛddha*; of datgene wat gezien wordt als verrijkt (*samṛddha*) met vrede, dat is *śānti-samṛddham*. (Het is) *amṛtam* onsterfelijk van aard. Deze aanvullende eigenschappen moeten worden opgevat als behorend tot de eerdere context beginnend met *manomayaḥ* enz. Dus, *prācīnayogya*, O Prācīnayogya; *upāssva* mediteer zo op het voornoemde Brahman die beschikt over de kwaliteiten van het realiseerbaar zijn door kennis enz. Dit is een weergave van wat van de leraar uitsprak als uiting van zijn liefde (voor meditatie). De betekenis van het woord *upāsana* (meditatie) is reeds verklaard.

HOOFDSTUK VII

Van datzelfde Brahman die ten behoeve van meditatie gepresenteerd werd als Hiranyagarbha, en die geïdentificeerd is met de *Vyāhṛti*'s, wordt nog een andere meditatie gegeven, waarbij Het geïdentificeerd is met de groepen van vijf dingen beginnend met de aarde. Vanwege de gelijkenis met het getal vijf, worden ze gelijkgesteld met de maateenheid die *Pañkti* wordt genoemd.¹ Daardoor

¹ *Sampat* is een soort meditatie waarin een lager ding wordt opgevat als een ander hoger ding vanwege een punt van gelijkenis. Hier is het punt van gelijkenis het getal vijf. De verschillende vijf factoren, die de lagere menselijke persoonlijkheid vormen, worden hier geïdentificeerd met de factoren die de hogere kosmische *Virāt* vormen

wordt alles geïdentificeerd met *Paṅkti*. En ook een offer wordt geïdentificeerd met *Paṅkti*, omdat de (maateenheid) *Paṅkti* vijf voeten heeft (met vijf letters in elk), en een Vedische tekst zegt: Het offer wordt gelijkgesteld met *Paṅkti*¹ (Br. I.iv.17). Als gevolg hiervan worden alle dingen, beginnend met de werelden en eindigend met de *ātmā* (*Virāt*) als *Paṅkti*, en zij worden daardoor als het ware gezien als een offer. Door zich het offer op deze manier voor te stellen, wordt men Prajāpati, (*Virāt*) die geïdentificeerd is met alles wat gelijkgesteld is met *Paṅkti*. In dat kader wordt nu getoond hoe dit hele universum bestaat uit *Paṅkti* (vijf factoren):

*pr̥thivyantarikṣaṃ dyaurdiśo 'vāntaradiśāḥ | agnirvāyurādityaścandramā
nakṣatrāṇi | āpa oṣadhayo vanaspataya ākāśa ātmā | ityadhibhūtam |
athādhyātmam | prāṇo vyāṇo 'pāna udānaḥ samānaḥ | cakṣuḥ śrotraṃ mano
vāk tvak | carma māṃsaṃ snāvāsthī majjā | etadadhidhāya ṛṣiravocat |
pāṅktaṃ vā idaṃ sarvaṃ | pāṅktenaiva pāṅktaṃ spr̥ṇotīti ||(1,7.1)*

1. De aarde, hemel, de primaire windstreken en de tussenliggende windstreken; vuur, lucht, de zon, de maan en de sterren; water, kruiden, bomen, lucht en *Virāt* — deze hebben betrekking op natuurlijke factoren. Dan volgen de individuele factoren: *prāṇa*, *vyāṇa*, *apāṇa*, *udāna* en *samāna*²; het oog, het oor, de geest, spraak en het tastzintuig; huid, vlees, spieren, en botten, en beenmerg. Na zich aldus een beeld van hen te hebben gevormd zei de ziener: Dit alles is werkelijk samengesteld uit vijf factoren; men vult het (uiterlijke) vijftal aan met het (individuele) vijftal.

De aarde, lucht, hemel, de (primaire) windstreken en de tussenliggende windstreken; — deze vormen samen de groepen van vijf in de context van de werelden. Vuur, Lucht, Zon, Maan, Sterren — deze vormen samen de groep van vijf godheden (lett. stralende wezens). Water, kruiden, bomen, ruimte en *ātmā*, vormen samen de verzameling van vijf natuurlijke dingen. Het woord *ātmā* impliceert het kosmische grove lichaam (*Virāt*) omdat dit een context is van de natuurlijke factoren. *Iti adhibhūtam*, dit heeft betrekking op de natuurlijke dingen — deze uitdrukking wordt gebruikt om de twee groepen van vijf werelden en ook de vijf godheden te impliceren, want de verzamelingen van de vijf werelden en ook die van de vijf godheden zijn al eerder genoemd. *Atha*, daarna; *adhyātmam*, met betrekking tot de individuele persoon worden de drie groepen van elk vijf opgesomd: Dat wat begint met *prāṇa* (de functie van het uitade-

¹ Aangezien een offer wordt uitgevoerd met vijf factoren — de offeraar en zijn vrouw, de priester, goddelijke rijkdom en menselijke rijkdom. Zo kan alles niet alleen gelijkgesteld worden aan de meter *Paṅkti*, maar ook aan offer.

² Deze verschillende vormen van de vitale kracht vervullen respectievelijk deze functies: uitademen, doordringen, inademen, het lichaam verlaten en verteren.

men) vormt de groep van vijf levenskrachten. Dat wat begint met *cakṣu* (het oog) vormt de groep van de vijf zintuigen. Dat wat begint met *carma* (de huid) vormt de groep van de vijf materiële bestanddelen van het lichaam. Dit tezamen is dus alles wat betrekking heeft op de menselijke persoon. En het externe is ook vijfvoudig. Daarom, *etat adhivīdhāya*, na zich deze aldus te hebben voorgesteld; *ṛṣiḥ*, de Veda's, of een of andere ziener begiftigd met dit visioen; *avocat*, zei. Wat? Dit wordt gezegd: *pāṅktam vai idam sarvam*, dit alles is werkelijk samengesteld uit vijf factoren; *pāṅktena eva*, door de vijftallen — die betrekking hebben op de menselijke persoon; *spṛṇoti*, men versterkt, vult aan; *pāṅktam*, het (externe) vijftal in verband met de overeenkomst in het getal; dat wil zeggen, ze worden gerealiseerd als zijnde identiek. De betekenis is dat hij die dit alles (het bestaan) als vijfvoudig realiseert, geïdentificeerd wordt met Prajāpati Zelf (die samengesteld is uit de vijf grove elementen).

HOOFDSTUK VIII

De meditatie op Brahman zoals geïdentificeerd met de *Vyāhṛti*'s werd al beschreven (I.v.vi). Daarna volgde een meditatie op diezelfde Brahman, opgevat als een vijfvoudige entiteit (I.vii). Nu wordt getracht een overtuigende meditatie op te stellen met betrekking tot *Om* die als factor bij alle meditaties betrokken is. Want hoewel *Om* slechts een woord is, wordt het een middel voor het bereiken van het hoogste Brahman respectievelijk van Hiranyagarbha, al naargelang of erop wordt wordt gemediteerd vanuit het idee van het hoogste Brahman of van Hiranyagarbha. Want net zoals een beeld een symbool is van Viṣṇu, zo is *Om* ook echt een symbool voor Brahman en Hiranyagarbha, overeenkomstig de Vedische tekst: (voor de verlichte ziel) volstaat dit middel (namelijk *Om*, Pr. V.2).om een van beide te bereiken .

*omīti brahma | omītidam sarvam | omīyetadanukṛtirha sma vā apyo
śrāvayetyāśrāvayanti | omīti sāmāni gāyanti | omśomīti śāstrāṇi śaṃsanti |
omītyadhvaryuḥ pratigaram pratigrṇāti | omīti brahmā prasauti | omīyagni-
hotramanujānāti | omīti brāhmaṇaḥ pravakṣyannāha brahmopāpnavānti |
brahmaivopāpnoti || (1,8.1)*

Om is Brahman. *Om* is dit alles. *Om* is welbekend als een woord van nabootsing (d.w.z. instemming). Bovendien laten ze hen (aan de goden) reciteren met de woorden: ‘*Om*, reciteer (aan de goden)’. Ze beginnen *Sāmas* te zingen met *Om*. Onder het uitspreken van de woorden *Om śom*’ reciteren ze de *śāstras*. De (priester) Adhvaryu spreekt aanmoedigende woorden uit met *Om*. De (priester) Brahma geeft toestemming met het woord *Om*. Men staat de uitvoering van het Agnihotra-offer toe met het woord *Om*. Wanneer een Brahmana op het punt staat om de Veda's te gaan reciteren,

spreekt hij *Om* uit met de gedachte: ‘ik zal Brahman bereiken’. En hij bereikt Brahman inderdaad.

Om iti: het woord *iti* (dit) wordt gebruikt om het woord *Om* als zodanig aan te duiden (en niet de betekenis ervan). Men moet in de gedachten overwegen, d.w.z. mediteren, dat *Om*, als woord, Brahman is. Want *Om iti idam sarvam*, dit alles, dat uit klank bestaat, is *Om* — aangezien alles door *Om* doordrongen is, overeenkomstig een andere Vedische tekst: "Zoals de bladeren door middel van de bladnerven met elkaar verbonden worden", zo worden ook alle woorden door *Om* met elkaar verbonden (Ch. II. xxiii. 3). En aangezien alles wat benoembaar is, afhankelijk is van de namen, wordt gezegd dat dit alles *Om* is. De rest van de passage is ter lofprijzing van *Om*, want daar moet over gemediteerd worden. *Om iti etat*, dit woord dat *Om* is, is *anukṛtiḥ*, een woord van instemming (lett. nabootsing). Wanneer iemand zegt: ‘Ik doe’ of ‘Ik ga’, dan keurt een ander de handeling of wat gezegd is goed door het woord *Om* uit te spreken. Daarom is *Om* een woord van instemming (goedkeuring). *Ha, sma* en *vai* duiden iets welbekends aan, want *Om* is welbekend als een woord van nabootsing (instemming). *Api*, bovendien, *āśrāvayanti*, (zij) laten hen reciteren, met woorden van aanwijzing, *O śrāvaya iti*, *Om*, laat (de goden) horen¹. Evenzo zingen de zangers van *Sāmas*, *gāyanti*, (als ze beginnen te zingen); *Om iti*, het woord *Om* uitsprekend. Ook degenen die de *śāstras*, *śamsanti*, opzeggen; *śāstrāṇi*, de *śāstras*²; *om śom iti*, door de woorden *Om śom*³ uit te spreken. Evenzo spreekt de priester, Adhvaryu, *pratigrṇāti* uit; *pratigaram*, de aanmoedigende woorden; *om iti*, met het woord *Om*⁴. *Brahmā*, de priester genaamd *Brahmā* (die bedreven is in alle Veda's en het ritueel superviseert), *prasauti*, keurt goed — laat hen onder zijn aanwijzingen reciteren. Wanneer gezegd wordt: Ik zal een offergave gieten, *Om iti agni-hotram anujānāti*, dan geeft hij toestemming voor het Agnihotra-offer door het woord *Om* uit te spreken. *Brāhmaṇaḥ*, de *Brahmaan*; *Pravakṣyam*, wanneer hij op het punt staat de Veda's te gaan reciteren, wanneer hij van plan is te studeren; *āha*, spreekt; *Om iti*, het woord *Om*; dat wil zeggen, dat hij zijn toevlucht neemt tot *Om* ter wille van de studie; vanuit de

¹ De priesters die offergaven brengen, krijgen de aanwijzing van hun leider aldus: *Om*, laat de goden de formules voor offergaven horen, en daarna zingen ze de *mantra*'s.

² De *Ṛg-mantra*'s die op muziek zijn gezet, zijn de *Sāma*'s; degenen die dat niet zijn, zijn de *Śāstra*'s.

³ *Śam*, wat gelukzaligheid betekent, verandert in *śom*, in *om śom*, uitgesproken als een acceptatie van de instructies van de leidende priester.

⁴ Adhvaryu is de priester die verantwoordelijk is voor de *Yajur-mantra*'s. De priester die verantwoordelijk is voor de *Ṛg-mantra*'s vraagt zijn toestemming met de woorden *Om*, mogen wij bidden. En hij antwoordt: *Om*, dit zal ons welgevallig zijn. Śaṅkarānanda geeft echter een alternatieve betekenis aldus: *Pratigara* is een ritueel; *prati pratigaram*, met betrekking tot dit ritueel; *grṇāti*, hij spreekt (*Om*) uit

gedachte, *upāpnavāni iti*, moge ik krijgen — ik zal verwerven; *brahma*, de Veda's; *upāpnoti eva brahma*, hij heeft diepgaande kennis van de Veda's. Of, *brahma* betekent het hoogste Zelf. (In dit geval is de betekenis dit): *Pra-vakṣyam*, wensende dat het Zelf zal worden bereikt; vanuit de gedachte *upāpnavāni iti*, 'Moge ik het hoogste Zelf bereiken'; *Om iti āha*, hij spreekt het woord *Om* uit; en hij bereikt inderdaad Brahman — door middel van dat *Om*. De strekking van de passage is dat, opdat de activiteiten die worden ondernomen met het uitspreken van *Om* vruchtbaar worden, op *Om* moet worden gemediteerd als zijnde Brahman.

HOOFDSTUK IX

Uit de bewering dat alleen kennis leidt tot het verwerven van soevereiniteit (I.vi), zou kunnen volgen dat de plichten die door de Veda's en *Smṛiti*'s worden voorgeschreven, nutteloos zijn. Om deze mogelijke interpretatie te voorkomen, worden de plichten hier aan de orde gesteld, zodat getoond kan worden dat ze bevorderlijk zijn voor het bereiken van menselijke doelen.

ṛtaṃ ca svādhyāyapravacane ca | satyaṃ ca svādhyāyapravacane ca | tapaśca svādhyāyapravacane ca | damaśca svādhyāyapravacane ca | śamaśca svādhyāyapravacane ca | agnayaśca svādhyāyapravacane ca | agnihotraṃ ca svādhyāyapravacane ca | atithayaśca svādhyāyapravacane ca | mānuṣaṃ ca svādhyāyapravacane ca | prajā ca svādhyāyapravacane ca | prajanaśca svādhyāyapravacane ca | prajātiśca svādhyāyapravacane ca | satyamiti satyavacā rāthītaraḥ | tapa iti taponityaḥ pauraśiṣṭiḥ | svādhyāyapravacane eveti nāko maudagalyaḥ | taddhi tapastaddhi tapaḥ || (I,9.1)

Rechtvaardigheid en leren en onderwijzen (moeten worden beoefend). Waarheid en leren en onderwijzen (moeten worden beoefend). Soberheid en leren en onderwijzen (moeten worden betracht). Beheersing van de uiterlijke zintuigen en leren en onderwijzen (moeten worden beoefend). Beheersing van de innerlijke organen en leren en onderwijzen (moeten worden toegepast). De vuren (moeten worden aangestoken), en leren en onderwijzen (moeten worden gevolgd). Het Agnihotra (moet worden uitgevoerd), en leren en onderwijzen (moeten worden voortgezet). Gasten (moeten eerbiedig worden ontvangen), en leren en onderwijzen (moeten worden beoefend). Sociaal gewenst gedrag (moet worden nageleefd), en leren en onderwijzen (moeten worden gevolgd). Kinderen (moeten worden verwekt), en leren en onderwijzen (moeten worden voortgezet). Voortplanting en leren en onderwijzen (moeten worden voortgezet). Een kleinzoon (moet worden opgevoed), en leren en onderwijzen (moeten worden beoefend). De waarheid (dat is waar het om draait) — dit is wat Satyavacā, een afstameling van Rathītara, denkt. Soberheid (dat is waar het om draait) — dit is wat Taponitya, zoon van Puruṣiṣṭi, denkt. Leren en onderwijzen (dit zijn

de enige zaken waar het om draait) — dit is wat Nāka, zoon van Mudgala, denkt. Want dat is ascese; want dat is werkelijk ascese.

Het woord *ṛta* is reeds verklaard¹. *Svādhyāyah* is studie (van de geschriften). *Pravacanam* is onderwijzen (van de geschriften), of zelfrecitatie van de Veda's (*brahmayajña* genoemd). Dit alles, namelijk *ṛta* enz., moeten worden beoefend — dit blijkt duidelijk uit het einde van de zin. En *satyam* betekent de waarheid spreken of wat al eerder is verklaard²; *tapah* is ascese enz.; *damaḥ* is de beheersing van de uiterlijke organen; *samaḥ* is de beheersing van de innerlijke organen (geest). *Agnayah*, de vuren — moeten blijven branden. En *agnihotram*, het Agnihotra-offer — moet worden uitgevoerd. En *atithayah*, de gasten — moeten worden geëerd. *Manusam* betekent sociaal goed gedrag; ook dat moet worden beoefend zoals de gelegenheid vereist. En *prajā*, nageslacht — moet worden verwekt. *Prajanah ca*, en voortplanting op zijn tijd. *Prajātiḥ* is het opvoeden van een kleinzoon; met andere woorden, de zoon moet trouwen. Leren en onderwijzen worden in alle contexten genoemd om te impliceren dat deze twee nauwgezet moeten worden beoefend, zelfs door iemand die zich bezighoudt met al deze plichten. Want het begrip van de betekenis is afhankelijk van studie; en het hoogste doel (bevrijding) is afhankelijk van het begrip van de betekenis. Het onderwijs dient om die herinnering vast te houden en om deugdzaam te worden. Daarom moet men een liefde koesteren voor leren en onderwijzen. *Satyam iti*, uitsluitend de waarheid — moet worden beoefend. *Satyavacāḥ* is iemand wiens spraak uit waarheid bestaat; ofwel iemand die Satyavacā wordt genoemd, *rāthitarah* de leraar Rathītara, afstammeling van Rathītaraḥ, denkt. *Tapah iti*, uitsluitend soberheid — moet worden betracht. *Taponityah*, iemand die altijd (*nitya*) sober leeft (*tapah*), ofwel iemand die Taponitya wordt genoemd. De leraar *pauruṣiṣṭiḥ*, die de zoon is van Puruṣiṣṭi, denkt. *Svādhyāya-pravacane eva*, uitsluitend leren en onderwijzen — moeten worden beoefend; *iti* dit is wat; de leraar *nākaḥ*, Nāka genaamd; en *Maudgalyah*, de zoon van Mudgala, denkt. *Hi*, aangezien; *tat*, dat — leren en onderwijzen; zijn de essentie van *tapah*, soberheid; daarom moeten uitsluitend zij worden nagevolgd — dit is de gedachte. Hoewel waarheid, soberheid, leren en onderwijzen al eerder werden genoemd, worden ze opnieuw behandeld om er liefdevolle aandacht aan te kunnen besteden.

HOOFDSTUK X

De *mantra* die begint met *aham vṛkṣasya rerivā* wordt hier geïntroduceerd ter wille van zelfrecitatie (*japa*) En uit de context volgt dat de zelfrecitatie dient ter ontwikkeling van kennis; want het huidige onderwerp heeft betrekking op ken-

¹ Zie I.i: De duidelijke ideeën over plicht, opgedaan uit de geschriften:

² Zie I.i: Rechtvaardigheid omgezet in praktijk

nis, en er lijkt geen ander doel aan de orde te zijn; bovendien wordt aangenomen dat kennis ontstaat in iemand wiens geest gezuiverd is door zelfrecitatie.

aḥam vṛkṣasya rerivā | kīrtiḥ prṣṭham gireriva | ūrdhvapavitro vājīnīva svamṛtamasmī | draviṇam savarcasam | sumedha amṛtokṣitaḥ | iti trīṣaṅkor-vedānuvacanam || 1,10.1)

Ik ben de bezieler van de boom (van de wereld). Mijn roem reikt zo hoog als de bergkam. Mijn bron is de zuiverheid (Brahman). Ik ben als die zuivere realiteit (van het Zelf) die zich in de zon bevindt. Ik ben de stralende rijkdom. Ik bezit een fijn intellect, en ik ben onsterfelijk en onvergankelijk. Aldus luidde de verklaring van Trīṣaṅku na het bereiken van realisatie.

Aham, ik — als het zelf dat van binnenuit regeert — ben; *reriva*, de bezieler; *vṛkṣasya*, van de boom — de boom van samsara (de wereld), die onderhevig is aan ontworteling. Mijn *kīrtiḥ*, roem — is hoog; *iva*, als; *prṣṭham*, de kam; *gīreḥ*, van een berg. *Ūrdhvapavitraḥ*, ik die het allesdoordringende Zelf ben, en wiens *ūrdhvam*, oorzaak het zuivere, hoogste Brahman is, dat *pavitram*, zuiverend, zich openbarend door kennis, ben ik *ūrdhvapavitra*. *Vājini iva* is hetzelfde als *vājavati iva*; *vājam* is voedsel, (en *vājini* betekent) in iemand die uit voedsel bestaat — dat wil zeggen, in de zon. Net zoals het een feit is, en dit is genoegzaam bekend uit honderden Vedische en Smṛti-teksten, dat de *amṛtam*, de nectar, de realiteit van het Zelf, die in de zon verblijft, zuiver is; zo geldt ook, *asmī*, en ik; de *svamṛtam*, de mooie, heilige, realiteit van het Zelf. *Savarcasam* betekent stralend; en *draviṇam* is rijkdom; (en) ‘Ik ben die (rijkdom) die de realiteit van het Zelf is’ — de uitdrukking Ik ben” moet aan het einde worden toegevoegd. Of, *Savarcasam* betekent de kennis van Brahman die stralend is, voor zover het de realiteit van het Zelf openbaart; en het wordt rijkdom genoemd, omdat je het met rijkdom kunt vergelijken omdat het de gelukzaligheid van bevrijding voortbrengt.

Bij deze interpretatie moet aan het einde ‘(deze rijkdom) is door mij bereikt’ (en niet ‘Ik ben’) worden toegevoegd. Ik, wiens wijsheid (*medhas*) mooi (*su*) is, gekenmerkt door alwetendheid, waardoor ik *sumedhāḥ* ben; deze fijne wijsheid is te danken aan mijn bekwaamheid om de wereld te behouden, te scheppen en te vernietigen. Daarom ben ik *amṛtaḥ*, begiftigd met het kenmerk van onsterfelijkheid, (en) *akṣitaḥ*, onuitputtelijk, onvergankelijk. Of het (laatst genoemde) woord zou ook *ukṣitaḥ* kunnen zijn, doordrenkt met, d.w.z. doordrenkt met *amṛta*, de nectar; want er bestaat ook een Brāhmaṇa-tekst: ‘Ik ben doordrenkt met nectar.’ *Iti*, aldus; luidde de *vedānuvacanam* – de verklaring: (*vacanam*) nadat (*anu*), na het bereiken van de realisatie (*vedaḥ* d.w.z. *vedanam*), van de eenheid van het Zelf —; *trīṣaṅkoḥ* van Trīṣaṅku — een ziener die Brahman had gekend en Brahman was geworden.

Deze uitspraak (van hem) was bedoeld om uit te drukken dat hij (net zoals Vāmadeva, Ai. II. 5) het doel van alle verlangens had bereikt, De gedachte is

dat de traditionele tekst in de vorm van de *mantra*, zoals gevisualiseerd door Triśaṇiku met de ogen van een ziener, de kennis van het Zelf openbaart. En men kan begrijpen dat het bij jezelf herhalen van deze *mantra* erop berekend is om tot kennis te leiden. Uit de introductie van plicht in het hoofdstuk dat begint met "Rechtvaardigheid en" (I. ix), en ook uit de latere conclusie in de tekst, 'Zo luidde de uitspraak na het bereiken van realisatie', wordt duidelijk dat de visioenen van de zieners, met betrekking tot het Zelf enz., geopenbaard worden aan iemand die zich bezighoudt met de voorgeschreven plichten zoals die in de Veda's en Smṛti's worden vermeld, die vrij is van egoïstische motieven, en die hunkert naar de realisatie van het hoogste Brahman.

HOOFDSTUK XI

De instructie over plichten die in de tekst die begint met 'Na het onderwijzen van de Veda's', is bedoeld om aan te geven dat de plichten die ons in de Veda's en Smṛti's worden bijgebracht vóór de realisatie van Brahman regelmatig moeten worden uitgevoerd; want de Vedische verwijzing naar post-instructie (d.w.z. de instructie na de studie van de Veda's, aangegeven met het woord *anuṣāsti*) is bedoeld om juiste neigingen bij een mens aan te kweken; wat ook overeenkomt met de Smṛti, 'Hij wist zonde uit door boetedoening en verkrijgt onsterfelijkheid door kennis' (M. XII. 104). De kennis van het Zelf rijst gemakkelijk op bij iemand met de juiste mentale aanleg en een gezuiverde geest. En deze Upaniṣad zal zeggen: 'Verlang er vurig naar om Brahman door middel van concentratie goed te kennen' (III. ii. 5). Daarom moeten de plichten dus worden uitgevoerd, opdat er kennis kan oprijzen. De uitdrukking 'geef deze post-instructie door' betreft een gebodsbepaling en daaruit volgt dat bij overtreding van het gebod er dus sprake is van schuld. Voorts is er het gegeven van de eerdere behandeling van de riten enz. De riten enz. werden behandeld voorafgaand aan de introductie van de absolute kennis van Brahman. En deze Upaniṣad laat de afwezigheid van riten enz. na het oprijzen van kennis', zien in passages zoals: '(Wanneer de aspirant) zich onbevreesd vestigt (in Brahman)' (II.vii.1), '(De verlichte mens) heeft niets te vrezen' (II. ix. 1). (Hij wordt zeker niet bedroefd door dit zelfverwijt): waarom heb ik geen goede daden verricht?' (II. ix.1). Hieruit blijkt dat de plichten erop toegesneden zijn om via het uitwissen van al de zonden die in het verleden zijn begaan, kennis tot stand te brengen. En dit wordt bevestigd door de Vedische tekst: 'Door met behulp van riten enz. de dood te overwinnen, kan men door meditatie onsterfelijkheid bereiken' (Īś. II). Het eerdere onderricht over *ṛta* (gerechtigheid) enz. (I.ix) diende om de gedachte te vermijden dat ze nutteloos zouden zijn. En de huidige instructie is bedoeld om hun uitvoering tot een bindende regel te maken, want zij zijn noodzakelijk om het oprijzen van kennis mogelijk te maken.

vedamanūcyācāryontevāsinamanuśāsti | satyaṃ vada | dharmam cara | svādhyāyānmā pramadaḥ | ācāryāya priyaṃ dhanamāhṛtya prajātantum mā vyavacchetsīḥ | satyānna pramaditavyam | dharmānna pramaditavyam | kuśalānna pramaditavyam | bhūtyaina pramaditavyam | svādhyāyaprava-canābhyāṃ na pramaditavyam || (1,11.1)

1. Na de Veda's onderwezen te hebben, geeft de leermeester de volgende nabeschouwing aan de studenten: "Spreek de waarheid. Wees rechtvaardig. Laat het studeren niet versloffen. Nadat je de gewenste beloning aan de leraar hebt aangeboden, breek de lijn van het nageslacht dan niet. Wordt niet onachtzaam met betrekking tot de waarheid. Wijk niet af van rechtvaardig handelen. Verzuim niet om jezelf te beschermen. Verwaarloos geen gunstige activiteiten. Wees niet slordig met leren en onderwijzen."

Anūcya, na onderwezen te hebben; *vedam*, de Veda's; *ācāryaḥ*, de leraar; *anuśāsti*, geeft een nabeschouwing; d.w.z. (*anu*), na de beheersing van de verbale tekst; *śasti*, laat hem, d.w.z. de *antevāsinam*, de leerling, de betekenis ervaren begrijpen. Hieruit volgt dat een student, die de Veda's heeft bestudeerd, het huis van zijn leermeester niet mag verlaten zonder zich eerst te verdiepen in de plichten die in de geschriften worden voorgeschreven. En dit wordt ondersteund door de Smṛti: 'Men moet met de plichten beginnen nadat ze begrepen zijn' (Āp. II. xxi. 5). Hoe luiden zijn instructies? Het antwoord is: *Satyam vada*, spreek de waarheid; *satyam* is datgene wat overeenkomt met hetgeen door middel van geldige kennisbronnen begrepen is en dat geschikt is om uitgesproken te worden; dat is wat *vada*, (jij) spreekt. Evenzo, *dharmam cara*, beoefen rechtvaardigheid. Aangezien waarheid enz. specifiek worden genoemd, is het woord *dharma* (rechtvaardigheid) een generieke term voor alles wat moet worden beoefend. *Svādhyāyat*, voor wat betreft de studie; *mā pramadaḥ* wijk daar niet vanaf. *Ācāryāya*, voor de leermeester; *āhṛtya*, gebracht hebbend, aangeboden hebbend; *priyam dhanam*, de gewenste beloning, in ruil voor de kennis; en na met zijn toestemming een goede partner te hebben genomen, *mā vyavacchetsīḥ*, breek niet; *prajātantum*, de lijn van het nageslacht — de familielijn mag niet worden verbroken. De gedachte is dat, zelfs als er geen zoon wordt verwekt, er moeite moet worden gedaan voor zijn geboorte door middel van riten zoals de Putreṣṭi, deze conclusie volgt uit de vermelding van de zoon, de voortplanting en het krijgen van een kleinzoon (I. ix); want anders zou (hier) het enkele woord voortplanting worden genoemd. *Satyāt na pramaditavyam*, er mag geen nalatigheid zijn met betrekking tot waarheid. Onachtzaamheid met betrekking tot de waarheid staat gelijk aan onwaarheid. Uit de kracht van het woord *pramāda*, onachtzaamheid, volgt dat een onwaarheid zelfs door vergeetachtigheid niet mag worden uitgesproken; dit is de gedachte. Anders zou er slechts een verbod op onachtzaamheid hebben gestaan. *Dharmāt na pramaditavyam*: aangezien het woord *dharma* betrekking heeft op uit te voeren oefeningen, be-